

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың VIII сайланған Парламенттің бірінші сессиясының ашылуында сөйлеген сөзі

Құрметті жиынға қатысушылар!

Қазақстан Республикасы Конституциясының 59-бабына сәйкес VIII шақырылымдағы Парламенттің бірінші сессиясын ашық деп жариялаймын.

Құрметті Парламент депутаттары! Қадірлі қауым!

Баршаңызды жаңадан сайланған Парламенттің алғашқы сессиясының ашылуымен құттықтаймын! Сайлауда жеңіске жетіп, депутат атанған азаматтардың қызметіне табыс тілеймін! Сіздер мемлекетімізді дамыту және ел мүддесін қорғау ісіне үлес қосасыздар деп сенемін.

Мен бір жыл бұрын, осы ғимаратта халыққа жолдауымды жарияладым. Еліміз үшін аса маңызды сәтте саяси жаңғыру бағдарламасын ұсындым. Бастамаларымыз жұрттың шынайы қолдауына ие болды. Оған былтырғы референдумда айқын көз жеткіздік. Біз тәуекелге бел буып, бірден іске кірістік. Бір жылдың ішінде ауқымды жұмыс атқарылды. Конституциялық реформа арқылы бүкіл жүйені өзгертетін қадамдар жасалды. Президент жеті жылға бір рет қана сайланатын болды. Сондай-ақ Парламенттің құзыреті мен қызметі қайта қаралды. Депутаттардың рөлі едәуір күшейді. Конституциялық Сот құрылды. Бүкіл сот жүйесіне түбегейлі реформа жасау басталды. Адамның құқықтары мен бостандықтарын қорғауға қатысты жұмыс жаңаша сипат алды. Азаматтардың саяси өмірге емін-еркін араласуына жол ашылды. Реформаларымыз «Күшті Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін Үкімет» қағидасына негізделді. Бұл қағида – мемлекетіміздің басты тірегі.

Референдумнан кейін Конституцияның жаңа талаптарына сай билік тармақтарын түгел жаңғыртуға кірістік. Халықтың да көптен күткені осы еді. Конституциялық өзгерістерге сәйкес Президент сайлауы, Сенат, Мәжіліс және мәслихаттар сайлауы өтті. Референдумды қосқанда бір жылға жуық уақыттың ішінде өте маңызды 5 саяси науқан өткізілді. Оның бәрі аса күрделі кезеңге тұспа-тұс келді. Қаншалықты күрделі болса да, біз еліміз үшін өте қажет жолды қысқа мерзім ішінде жүріп өттік. Қазақстанның жаңарып, жаңғыра бастағанына жұрттың көзі жетті.

Кешегі сайлауда партиялармен қатар көптеген азаматымыз бір мандатты округтен өзін-өзі ұсынды. Осылайша, халқымыз маңызды өзгеріске өз үлесін қосуға дайын екенін дәлелдеді. Елімізде жаңа азаматтық, саяси мәдениет қалыптасып жатыр. Мен сайлауға белсене қатысқан барша азаматқа алғыс айтамын. Бұл науқан, шын мәнінде, бұрынғыдан ерекше, өзгеше болды. Сайлау науқаны шынайы бәсеке жағдайында, ашық өтті. Үгіт-насихат кезеңін және дауыс беру барысын ақпарат құралдары жан-жақты көрсетті. Партияларға, үміткерлерге бірдей мүмкіндік берілді. Мұны отандық және шетелдік байқаушылар да айтып отыр. Қандай да бір саяси ұйымға артықшылық берілген жоқ. Президент ешбір партияның мүшесі емес. Облыс әкімдері партия бөлімшелеріне жетекшілік етпейді. Жоғары лауазымды қызметкерлер партия тізімінде болған жоқ. Яғни, барлық партиялар сайлауға бірдей жағдайда қатысты. Сайлаушылар да, үміткерлер де айрықша белсенді болды. Саяси партиялар әр аймақта ел назарын өзіне аудару үшін тартысқа түсті. Бірнеше рет тікелей эфирде партиялар арасында қызу және тиімді пікірталас болды. Бұл – демократиялық қоғам үшін қалыпты үрдіс. Мұның бәрі Қазақстанда ашық азаматтық қоғамның нығайып келе жатқандығын көрсетті. Сайлау науқаны кезінде көптеген орынды сын, байыпты ұсыныс айтылды. Біз айтылған салмақты ұсыныстарды міндетті түрде зерделейміз.

Бәсеке жоғары болғандықтан, сайлау нәтижесін алдын-ала болжау мүмкін емес болды. Оның қорытындысы еліміздің нағыз көппартиялы мемлекетке айналу жолында маңызды қадам жасағанын көрсетті. Мемлекет басшысы ретінде айтарым, Мәжіліске көзқарасы әртүрлі саяси ұстанымдағы күштер келді деп есептеймін. Алғаш рет ұзақ жыл бойы оппозицияда болған партия Парламентке өтті. Біз осының бәріне ауқымды саяси реформаның арқасында қол жеткіздік. Партияларды тіркеу мәселесін реттейтін заңнаманы өзгерту де бұған сәттігін тигізді. Енді партиялар еліміздің сәтшәкінаға зор ықпал ететін саяси үдерістің басы-қасында жүретін болады. Мәжіліске бір мандатты округтен де депутаттар сайланды. Яғни, Парламентке түрлі әлеуметтік топтан

шыққан өкілдердің келуіне жол ашылды. Сондай-ақ ұзақ жылдан бері алғаш рет өзін-өзі ұсынған үміткерлер депутат атанды. Бірқатар азамат партия атынан шыққан үміткерлерді тартысты бәсекеде жеңіп шықты. Осылайша, елімізде демократия дәстүрі жаңа деңгейге көтеріліп, нығая түсті. Саяси күштердің бәріне бірдей мүмкіндік берілетініне азаматтардың сенімі артты.

Еліміздің жастары әрдайым менің айрықша назарымда екені баршаға мәлім. Мен билікке ойы озық, білімді жастар келуі керек деп үнемі айтамын. Өскелен ұрпақты ел ісіне баулу – өте маңызды мәселе. Олар қоғамға жаңа құндылықтар әкелуге тиіс. Сайлау кезінде жас кандидаттар бірігіп, өз тобын құрғаны белгілі. Осы одақтың белсенді мүшелері Парламентке және мәслихаттарға өтті. Осылайша, өкілді билік тармағына саясаткерлердің жаңа буыны келіп жатыр. Жастар мұны елімізді дамытуға берілген бірегей мүмкіндік деп бағалауы қажет.

Сондай-ақ әйелдердің және ерекше қажеттілігі бар жандардың Мәжіліске өтуіне жағдай жасалды. Саяси науқан қоғамдағы әрбір азамат Парламентке мүше бола алатынын және «әлеуметтік лифт» жұмыс істейтінін айқын аңғартты. Әділетті қоғамның қалыптасуы дегеніміз – осы!

Бұл сайлау үміткерлерге қойылатын талап өзгергенін көрсетті. Қазір тұрғындармен тығыз қарым-қатынас орнату өте маңызды. Мұны дұрыс түсініп, елмен етене араласа білген үміткерлер халық сайлаған өкіл атанды. Сайлаушылар өзінің мұң-мұқтажын білетін және мүддесін қорғай алатын азаматтарға дауыс берді. Ақпараттық технология дамыған қазіргі заманда халық бәрін жіті бақылап отыр. Осы ретте депутаттардың ел алдындағы жауапкершілігі артқанын атап өткен жөн. Сондықтан осы ғимаратта отырған депутаттар 5 жыл бойы саналы, парасатты түрде белсенді жұмыс істейді деп сенемін. Себебі ел мүддесі үшін қызмет ету қажет. Бұл – «Мемлекеттік биліктің бірден-бір бастауы – халық» деген қағиданың тағы бір көрінісі.

Осы науқанға өте көп адам қатысты. Бұл – қалыпты үрдіс. Олардың арасында мақсаты, ұстанымы әртүрлі жандар бар. Қазір елдің көзі ашық, көкірегі ояу, саяси сауаты жоғары. Кез-келген сайлауда жеңіске жету үшін жылдар бойы қажырлы еңбек ету қажет. Халықтың және тарихтың алдындағы жауапкершілікті сезіну керек. Бір сөзбен айтсақ, ұзақ мерзімді, жүйелі стратегияның арқасында ғана жеңіске жетуге болады. Қажетті дауыс жинай алмаған үміткерлер үшін де бұл – үлкен тәжірибе және жаңа мүмкіндік. Баршаңызды Қазақстан мүддесін үшін жұмылып жұмыс істеуге шақырамын.

Небәрі бір жылда мұндай ауқымды жұмысты іске асыру – нағыз жасамапз жұрттың ғана қолынан келетін шаруа. Біз Отанымызды өркендету жолында

зор бетбұрыс жасап, жаңа дәуірге қадам бастық. Бірақ өзгерістер мұнымен бітпейді. Бұл – ұзақ жолдың басы ғана. Реформалар жалғаса береді, саяси құрылымды жетілдіру қажет. Бұл – аса маңызды жұмыс.

Быыл алғаш рет 45 аудан және облыстық маңызы бар қала әкімдерін тікелей сайлау өтеді. Содан кейін еліміздегі барлық аудан әкімдерін сайлайтын боламыз. Осылайша, биліктің барлық институттары жаңарып, тың қарқынмен жұмыс істей бастайды. Біз саяси үдерісті демократияландырып, азаматтардың мемлекетті басқару ісіне қатысу мүмкіндігін кеңейте береміз. Бәріміз мына бір өте маңызды нәрсені түсінуіміз керек. Қазақстан – осы геосаяси аймақта түбегейлі реформа жүргізіп жатқан бірден-бір ел. Кейбір адамдар, солардың ішінде саясаткерлер де бар, осындай реформалар Қазақстанға қауіп төндіруі мүмкін деп айтады. Бірақ мен осы өзгерістердің барлығы, ең алдымен, ел болашағы үшін ауадай қажет деп ойлаймын.

С избранного пути ни в коем случае нельзя сворачивать. Напротив, следует твердой поступью идти по пути реформ, держа в фокусе внимания такие фундаментальные ценности, как верховенство закона, единство народа, социальная справедливость и внутриполитическая стабильность.

Құрметті депутаттар!

Алдымызда айрықша маңызды міндеттер тұр. Біз жан-жақты жаңғырту жұмысын күшейтуіміз қажет. Сондай-ақ әлеуметтік-экономикалық даму барысына тың серпін беруіміз керек. Еліміз ұзақ уақыт бойы қолайлы сыртқы ахуалға арқа сүйеп келді. Неше түрлі тұжырымдамаларға, бағдарламаларға сенді. Атқарылған жұмыс туралы жалған есепке сенуге мәжбүр болды. Алайда аса маңызды, өзекті мәселелер назардан тыс қалды. Халықтың тұрмыс сапасы әлі күнге дейін жақсы емес. Құқықтық әділетсіздік белең алды. Бай мен кедейдің арасы алшақтай түсті. Алдағы бес жылда Үкімет және Парламент осы негізгі мәселелердің шешімін табуы қажет. Біз еліміздің белдеуін бекемдеп тартуымыз керек. Экономикада және әлеуметтік салада жылдар бойы жиналып қалған түйткілдер бар. Оның барлығын ретке келтіруіміз қажет. Сол үшін жұрттың бәріне бірдей жаға бермейтін, бірақ тиімді әрі қажетті шешімдер қабылдау керек болады.

Нам предстоит работать в формате четких приоритетов. Особо важные вопросы решать незамедлительно. Но какие-то вопросы придется отложить, по каким-то – только наметить контуры будущих решений. По-другому нельзя, иначе мы распылим свои усилия и растратим имеющиеся ресурсы.

Предстоящие пять лет станут определяющими для нашей страны. Нам предстоит сформировать ка-

чественную законодательную базу для обеспечения динамичного прогресса страны.

Для этого потребуются изменить правила и принципы функционирования нашей экономики.

Первые шаги в этом направлении уже сделаны – проводится работа по демополизации и возврату незаконно выведенных из страны капиталов.

И это не означает, что стране не нужен устойчивый, конкурентоспособный крупный бизнес. Безусловно нужен, и мы будем его поддерживать.

В нашей новой экономической парадигме он начнет работать по-новому и обязательно получит свое развитие.

В целом, создание открытой и самодостаточной рыночной экономики остается главным приоритетом.

При этом движущей силой экономики и рынка труда должно стать малое и среднее предпринимательство.

Об этом много говорилось, однако, значимых сдвигов в данном направлении так и не сделано.

Поэтому понадобится поменять акценты в нашей экономической политике.

Нужно запустить комплекс полноценных мер поддержки малого и среднего бизнеса, который должен в полной мере ошутить свою значимую роль в развитии страны.

Нам необходима новая волна предпринимателей, способных взять на себя ответственность за экономический прогресс Казахстана.

Ее ядром должны стать бизнесмены, которые без доступа к административным ресурсам, за счет предпринимательских талантов и трудолюбия смогли построить успешное дело. Такие люди есть в каждом регионе. Важно дать им возможность развивать свой бизнес внутри страны и реально помочь им.

Существующая экономическая модель в Казахстане основывается на привлечении инвестиций, в первую очередь, в сырьевые секторы. Поэтому средний бизнес, составляющий костяк национальной буржуазии, развивается бессистемно, только в отдельных регионах.

В целом, перед Правительством стоит задача привлечения в ключевые отрасли экономики значительных инвестиций, включая зарубежные. Они должны дать ощутимый толчок развитию среднего бизнеса. В этом вопросе волокиты быть не может.

Елді жайлаған індет және оның салдары кәсіпкерлерге оңай тимегені анық. Былтырдан бері саяси жүйені жаңғыртуға баса мән бердік. Енді экономикадағы нақты мәселелермен айналысатын кез келді. Бұл жұмысты мықтап қолға алу керек.

Біздің басты міндетіміздің бірі – жеке меншікті қорғау және нарықтың бәсекелі болуын қамтамасыз ету. Сол

үшін сот және құқық қорғау жүйесіндегі реформаларды жалғастыру қажет. Мен еліміздің кәсіпкерлеріне үндеу жасағым келеді. Қазақстан – бәріміздің ортақ мекеніміз. Ендеше, қастерлі Отанымызды бірге өркендетейік, болашағымызды бірге құрайық. Мен Президент ретінде сіздерге мемлекет тарапынан қолдау көрсетілетініне кепілдік беремін.

Біз шағын және орта бизнестің бәсекеге қабілетін арттыру мәселесіне баса мән береміз. Осы орайда шағын және орта бизнеске қолдау көрсетудің бірыңғай кешенді бағдарламасын әзірлеу қажет. Ең бастысы, мемлекеттік қолдауға ие болатын жобаларды іріктеу ашық өтуге тиіс. Жобаның нақты әлеуметтік-экономикалық тиімділігін ескеру қажет. Осы орайда Үкіметке депутаттармен бірлесіп, орта бизнесті дамытудың тың тәсілдерін әзірлеуді тапсырамын. Өйткені орта бизнес ел экономикасын дамыту ісінде басты рөл атқарады. Бұл мәселе менің жеке бақылауымда болады. «Атамекен» ұлттық палатасы шағын және орта бизнеске қолдау көрсетіп, сыртқы нарықта ұлттық бизнестің мүддесін қорғауы керек. Сондай-ақ Үкіметпен ынтымақтастықты барынша нығайту қажет.

Нам следует заняться реальной индустриализацией, локализацией производства, модернизацией инфраструктуры. Проекты, финансируемые из бюджета, должны претворяться в жизнь в первую очередь отечественными предпринимателями.

Жалпы, алдағы бесжылдық шағын және орта бизнесті қолдауға арналуы керек. Ұлттық жобалар уақытты және сапалы жүзеге асырылуға тиіс. Бюджеттің әрбір тиыны тиімді жұмсалуды керек. Осының бәріне парламенттік бақылау жасау айрықша маңызды. Өздеріңізге дауыс берген азаматтар үлкен үміт күтіп, сенім артып отыр.

Депутаттар билік пен қоғамның әріптестігін нығайтуға үлес қосуы қажет. Бұл жұмыс «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасын орнықтыруға септігін тигізеді. Өсіресе, сайлауда жеңіске жеткен Аманат партиясы осы жұмысқа белсене атсалысады деп сенемін. Партияның тәжірибесі мол, қоғам тарапынан жан-жақты қолдау бар. Сондықтан Аманат партиясы алдағы өзгерістердің бел ортасында болады деп үміттенемін.

В целом, перед всеми депутатами стоит одна задача – каждый день быть на «передовой», принимать решения и нести за них ответственность перед народом. Необходимо выстроить действенные механизмы обратной связи с гражданами, чтобы эффективно отстаивать их интересы, содействовать решению актуальных проблем страны.

Еліміздің негізгі басымдықтарын баршаңыз жақсы білесіздер. Бұл – тұрғындардың әл-ауқатын арттыру және ұлттың жаңа сапасын қалыптастыру. Сол арқылы тамыры тереңде жатқан мемлекеттілік дәстүрімізді нығайта түсу. Осы орайда мен Парламенттің алдағы жұмысы туралы ойымды ортаға салғым келеді.

БІРІНШІ. Іскерлік белсенділікті ынталандыру қажет. Ол үшін, ең алдымен, әділ, тұрақты әрі ашық салық жүйесін қалыптастыру керек. Новая модель налоговой политики должна обеспечить оптимальное распределение национального богатства, высокий уровень экономической активности и точечную поддержку приоритетных отраслей экономики. Салық кодексі және тұтас салық саясаты түсінікті, тұрақты болуы қажет.

Весь процесс взаимодействия фискальных органов с бизнесом требует, наконец, полностью оцифровать. Это позволит в значительной степени облегчить жизнь предпринимателей, а также на системной основе увеличивать поступления в бюджет. В Парламенте можно было бы обсудить возможность дифференциации ставки по корпоративному подоходному налогу (КПН) и налогу на добавленную стоимость (НДС), которые формируют львиную долю госбюджета. Ірі кәсіпорындар және шикізат экспортымен айналысатын компаниялар қазынаға көбірек төлем түсірсе, әділдік болар еді. Бұл әлемде бар озық тәжірибе.

Қазір елдегі жағдай түбегейлі өзгерді. Әділетті Қазақстан дегеніміз – жалаң ұран емес, бұл – анық ақиқат. Алда атқаратын жұмыс көп. Біз бұған бір ел болып түгел атсалысуымыз керек.

Выступление Главы государства Касым-Жомарта Токаева на открытии первой сессии Парламента VIII созыва

(Жалғасы. Басы 1-бетте).

С начала прошлого года ведется работа по демополизации экономики. Это непростой процесс, требующий воли и профессионализма со стороны Правительства. Однако эту работу надо продолжать.

Предстоит внедрить понятные и действенные инструменты, обеспечивающие контроль при трансфертном ценообразовании, международном налогообложении, выделении субсидий и государственных ресурсов.

Одним из первых указов, который я подписал после переизбрания Президентом, стал Указ о мерах по возврату государству незаконно выведенных активов.

Правительство и Генеральная прокуратура уже подготовили отдельный законопроект.

Прошу Парламент в ближайшее время принять соответствующий закон. Эти средства должны быть направлены исключительно на развитие страны. Это касается в том числе и бюджетных расходов. Однако планирование и исполнение бюджета оставляет желать лучшего.

Растут расходы на обслуживание госдолга, не снижаются трансферты из Национального фонда, сохраняются проблемы с эффективностью освоения бюджетов всех уровней. Поэтому нам нужна продуманная и сбалансированная бюджетная политика. Проект нового Бюджетного кодекса, который будет внесен в Парламент в текущем году, должен быть направлен на решение данных вопросов.

Тағы бір маңызды мәселе. Үкімет және Парламент туризмді дамыту мәселесіне баса назар аударуға тиіс. Еліміздегі туризмнің әлеуеті зор, көрікті жерлеріміз өте көп. Бірақ сол жерлерге барып, демалуға әлі де жұрттың қолы жете бермейді. Бұл салаға тың серпін беру үшін, ең алдымен, инфрақұрылым мәселесін кешенді түрде шешіп, қызмет сапасын түбегейлі жақсарту қажет. Кәсіпкерлер туризмнің болашағы зор екенін көруі керек. Сол үшін қажетті жағдайды жасаған жөн. Осы салаға салынған жеке инвестицияның көлемі, іштен және сырттан келген туристердің саны неғұрлым көп болса, жұмыстың нәтижесі де соғұрлым тиімді болмақ.

Жалпы орта және шағын кәсіпкерлікті қолдау саясаты мемлекетіміздің ұзақ мерзімге арналған тұрақты стратегиясына айналуы керек. «Ақ жол» партиясы шағын және орта бизнесті дамыту, экономиканы монополиядан арылту туралы үнемі айтып жүр. Партияның Мәжілістегі депутаттары осы жұмысқа өз үлесін қосады деп сенемін. Сондай-ақ кәсіпкерлердің бастамасымен құрылған Республика партиясы Парламентке өтті. Бұл ұйым бизнестің дамуына қолайлы жағдай қалыптастыруға атсалысады деп ойлаймын.

Тағы бір өзекті мәселеге назар аударғым келеді. Зандар мен түрлі ережелерді әзірлеген кезде қаржы-өнеркәсіп топтары, ірі бизнес өкілдері шешім қабылдауға зор ықпал етеді. Ашығын айтсақ, бұл барлық елге, тіпті, дамыған мемлекеттерге тән жағдай. Бірақ осы үдерісті қоғамнан жасырмай, заңмен реттеу керек, әйтпесе, жемқорлық белең алады. Өркениетті елдерде саясат жабық есік жағдайында астыртын жасалмайды. Сондықтан лоббистік қызметті заңмен реттеудің және оған бақылау жасаудың халықаралық тәжірибесін зерттеу керек.

ЕКІНШІ. Еліміздің өндірістік әлеуетін барынша арттыру маңызды. Қазақстан экономикасы әлі күнге дейін пайдалы қазбаларға тәуелді болып отыр. Яғни, ел экономикасының құрылымы – қарапайым. Шын мәнінде, бізге қарқынды даму үшін күрделі, әртарапты экономикалық құрылым қажет. Әрине, шикізат нарығындағы әлемдік бәсекеде біздің өз артықшылығымыз бар. Қазіргі және стратегиялық міндеттерді орындау үшін оны тиімді пайдалану қажет. Сондықтан осы саланы одан әрі дамыта беру керек.

Однако, за последние десятилетия в сфере недропользования накопились системные проблемы. Полноценную реализацию возможностей горнодобывающей промышленности сдерживают недостаточные объемы геологоразведочных работ. Темпы восполнения минерально-сырьевой базы также замедляются. И это происходит на фоне истощения осваиваемых недр.

Қазба байлықты тиімді және үнемді пайдалану қажет. Ол үшін заңнаманы жақсартып, рәсімдерді жеңілдету керек. Геологиялық барлау және кеніштерді игеру ісіне инвестиция тарту айрықша маңызды. Үкімет пен Парламент осы салаға қатысты нақты шаралар әзірлеуге

тиіс.

Былтыр тауар газының тапшылығына тап болдық. Бұл жағдай бүкіл еліміздің энергетикалық қауіпсіздігіне қатер төндіре жаздады. Мұндай келеңсіздікке жол бермеу үшін нарықты газбен қамтамасыз ету керек. Қазақстанда газдың бағасы көрші мемлекеттерге қарағанда әлдеқайда арзан. Шетелдегі сияқты әртүрлі тарифтерді бізге де енгізу мүмкіндігін қарастырған жөн. Жалпы, төмен тарифтер мен төмен бағалар экономикамызға теріс ықпал етеді. Бөлінген барлық субсидиялар көрші елдерге босқа кетеді. Қаншалықты қиын болса да, бұл мәселені біртіндеп шешу қажет.

Басқа жол жоқ.

Для тех, кто сейчас днем и ночью отапливает огромные особняки по низкому тарифу, в новой системе цена кубометра должна стать выше. В этом и проявляется социальная справедливость.

Важно повышать эффективность использования имеющегося сырья, надо учиться жить в условиях жесткой экономики как в быту, так и на уровне государства. Это мировая практика, которая усилилась в современной сложной геополитической ситуации. Бесконтрольное и нерачительное использование дешевого газа как в производстве, так и в быту, должно уйти в прошлое. Правительству следует разработать План энергоэффективности и рационального потребления товарного газа.

Бәсекеге қабілетті экономика дегеніміз – әртараптандырылған экономика. Пандемия және қазіргі геосаяси дағдарыс шикізат нарығының тұрақсыз екенін айқын көрсетті. Қазба байлыққа ғана арқа сүйеп, қамсыз отыратын заман келмесе кетті. Жер қойнауынан шыққан қазынаның қосымша құнын барынша арттыру керек. Оны сапалы және сұранысқа ие тауарға айналдыру өте маңызды. Бұған дейінгі индустрияландыру жұмысының барысында шикізаттық емес сала ойдағыдай дамыған жоқ. Азық-түлік пен күнделікті тұтынатын тауардың өзін әлі күнге дейін сырттан сатып алып отырмыз. Инфляцияның өсуіне басты себептің бірі – осы.

Еліміздің экономикасы сыртқы саудаға және инвестицияға әрдайым ашық. Қазақстан – Дүниежүзілік сауда ұйымының мүшесі. Сондықтан сыртқы саудамызды еркін түрде дамытуымыз керек. Бірақ кемінде өз әлеуетіміз жететін нәрселермен өзімізді қамтамасыз етуіміз қажет. Мысалы, шикізат та, мамандар да, кейбір технология да өз елімізде бар.

Елдің ішкі сұранысын өтеуге қатысты бір негізгі ұстаным болуға тиіс. Ең алдымен, ішкі нарыққа бағытталған өңдеу өнеркәсібін дамытуымыз қажет. Өңдеу өнеркәсібін инновация мен жоғары технология ғана жедел дамытады. Бұл – айдан анық нәрсе. Сол себепті Қазақстан экономикасы ғылыми жетістіктерді негізге алуы керек. Зерттеу жүргізіп, патент алу жеткіліксіз. Ғылыми жаңалықтарды өндірісте пайдалану қажет. Ғылымды жан-жақты дамыту үшін жаңа заң қабылдау керек. Депутаттар осы заң жобасына мен береді деп ойлаймын.

ҮШІНШІ. Инфрақұрылымды дамытуға қатысты ұстанымдарды қайта қарау қажет. Биылғы қыстың қалай өткенін баршаңыз білесіздер. Қыстың кезі қырауда бірқатар аймақта қалалар мен елді мекендер жылусыз қалды. Өбден тозған энергетика инфрақұрылымы өрен жұмыс істеп тұр. Менің тапсырмаммен электр энергетикасы нарығын дамытудың жаңа үлгісі дайындалып жатыр. Сол арқылы осы салаға қосымша инвестиция

тарту көзделіп отыр. Сондай-ақ бұл құжат осы саланың барынша ашық болуын қамтамасыз етпек.

В Махилисе находятся три законопроекта, касающиеся электро-энергетики. Прошу депутатский корпус оперативно рассмотреть их и принять соответствующие законодательные изменения.

Из-за высокого износа коммуналь-ных сетей серьезные аварии регулярно происходят практически во всех регионах. Во многих городах остро ощущается недостаток базовой инфраструктуры: дорог, линий электропередач, газопроводов и так далее.

Біз еліміздің инфрақұрылымдық қуатын қалыптастыруымыз қажет. Сондықтан мен Ұлттық инфрақұрылым жоспарын қабылдауды ұсынамын. Құжатта осы саладағы басты мәселелер ашық көрсетілуге тиіс. Сонымен бірге 2029 жылға дейін іске асырылатын негізгі жобалар қамтылуы қажет.

Халықтың басым көпшілігі үшін тұрғын үй – ең өзекті мәселе. Маған азаматтардан күн сайын жүздеген өтініш келеді. Оның ішінде қолжетімді баспанамен қамтамасыз етуді сұраған хаттар өте көп. Бұл түйткіл мемлекет тарапынан мүмкіндігінше шешіліп жатыр. Тағы да қайталап айтамын, мемлекет шын мұқтаж адамдарға ғана жәрдем береді. Тұрғын үй саясаты нарықтағы ахуалға тығыз байланысты. Сондықтан біз осы саладағы саясатымызды қайта қарап, оның мейлінше әділ әрі икемді болуын қамтамасыз етуіміз керек.

Важную роль призван сыграть Градостроительный кодекс, который систематизирует и кардинально улучшит политику в отрасли. Правительство должно выработать новые подходы к решению вопроса об удешевлении жилья для наших граждан, желающих поселиться в приграничных районах.

Также требуется обратить внимание на модернизацию и создание инженерной, социальной инфраструктуры. На мой взгляд, это важная стратегическая задача.

У нас 65 приграничных районов, и, к сожалению, социально-экономическое положение многих из них находится на низком уровне. Иногда это связано с экономическими факторами, а порой – с неэффективным административно-территориальным делением. Учитывая стратегическую важность данных районов, в рамках разрабатываемой по моему поручению Концепции развития сельских территорий следует предусмотреть конкретные меры по развитию приграничных территорий. Главная цель – снизить отток населения, создать комфортные условия для жизни людей, придать новый импульс экономическому развитию приграничных районов.

ТӨРТІНШІ. Азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуге баса мән беру қажет. Ашығын айтсақ, агроөнеркәсіп кешені бұл міндетті толық орындап отырған жоқ. Осы саладағы саясат бірізді емес. Мемлекет тарапынан бөлініп жатқан қаражат тиімді жұмсалмайды. Өнім өндіруші мен тұтынушының арасында делдал көп.

В частности, отмечаются завышенные требования к залоговому обеспечению. Медленно развиваются альтернативные инструменты фондирования агробизнеса. Это негативно повлияло на динамику продовольственной инфляции.

Ауыл шаруашылығын қарқынды

дамытуға қажетті жағдай жасау – мемлекеттің міндеті. Сонымен қатар ауыл-аймақтарды кешенді түрде өркендету аса маңызды. Елімізде бірнеше жылдан бері «Ауыл – ел бесігі» жобасы жүзеге асырылып жатыр. Соның аясында 1 мыңнан астам ауылдағы үш мың жеті жүз нысан жаңғыртылды. Оның бәрі – әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылым нысандары. Бұл жұмыс болашақта да жалғасады. Биыл тағы 1,5 мыңнан астам жобаға бюджеттен 143 миллиард теңге бөлінеді.

Мен сайлау алдында ауылдағы кәсіпкерлікті дамыту қажеттігі туралы анық айттым. Бұл – маңызды міндеттің бірі. Оны ауыл шаруашылығы кооперациясы арқылы жүзеге асыру керек. Сол үшін «Ауыл аманаты» жобасы қолға алынады.

Ауыл тұрғындарына 5-7 жылға жылдық өсімі 2,5 пайыз болатын шағын несие беріледі. Ауыл шаруашылығы кооперативтері халыққа қызмет көрсету және өнім өткізу үшін құрылады. Оларға құрал-жабдық және техника сатып алу үшін субсидия беріледі. Осы мақсатқа 1 триллионға жуық теңге бөлінеді.

«Ауыл – ел бесігі», «Ауыл аманаты» жобалары ауылды дамытуға арналған жаңа тұжырымдамаға арқау болуға тиіс. Топырақтың құнын сақтап, оны жақсарту үшін жүйелі шаралар қабылдау қажет. Ауыл шаруашылығы жерлерін тиімді пайдалану үшін бақылауды күшейту маңызды. Өнім көлемін арттыруға және оны әртараптандыруға баса мән берген жөн. Ауыл шаруашылығы саласындағы реформаларға сапалы заңдар қажет. Бұл жұмысқа Мәжілістен орын алған «Ауыл» партиясы өз үлесін қосады деп сенемін.

Тағы бір мәселе – су қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Бұл – стратегиялық маңызы бар міндет. Алдағы уақытта су мәселесі ушығып кетуі мүмкін. Сол себепті бізге оның алдын алу қажет. Қазір Үкімет Су кодексінің жаңа жобасын әзірлеп жатыр. Су ресурстарын тиімді басқаруға және оларды қорғауға баса назар аудару керек. Осы жұмыста ғылыми ұстанымды, инновацияны, халықаралық озық тәжірибені басшылыққа алған абзал. Біздің елде судың 65 пайызы ауыл шаруашылығы саласына жұмсалады. Соның 60 пайызға жуығы құмға сіңіп кетеді. Мұндай ысырапшылдыққа жол беруге болмайды. Жаңа тариф саясатына көшу қажет. Оны дереу қолға алмасақ, ахуал одан әрі күрделене түсетіні анық.

Принципиальное значение имеет цифровизация объектов водоснабжения и всей водной отрасли. Предстоит масштабная реконструкция оросительных каналов, переход на автономное управление гидротехническими сооружениями, автоматизация учета воды, внедрение квот на использование водных ресурсов. Все эти вопросы требуют качественного нормативно-правового и законодательного обеспечения.

БЕСІНШІ. Адам капиталының сапасын барынша арттыру керек. Бұл мәселе менің айрықша назарымда екенін білесіздер. Себебі Қазақстанның басты байлығы – адам. Қарым-қабілеті зор, білімді азаматтар елімізді алға бастайды. Сол үшін білім беру жүйесін жан-жақты дамыту қажет. Соңғы жылдары мемлекет бұл салаға инвестицияны едәуір көбейтті. Балабақша тапшылығы біртіндеп азайып келеді. Барлық облыста мектеп салу, оны жөндеу жұмыстары қарқынды жүргізіліп жатыр. Оқу орындарын материалдық-техникалық жабдықтау ісі жанданды. Бірақ, мұның өзі жеткіліксіз. Білім сапасын, әсіресе, орта білімнің деңгейін арттыру үшін батыл шешім қабылдау қажет.

Білім беру саласында ұстаз – ең

басты тұлға. Оның қоғамдағы абырой-бәделін арттыра беруіміз керек. Алайда мұғалімдердің, директорлардың және педагогикалық оқу орындары түлектерінің көпшілігі Ұлттық біліктілік емтиханынан өте алмады. Маған кейбір тәжірибелі ұстаздар тиісті министрлік дайындаған тапсырмалар тым күрделі деп шағымданды. Бәлкім, оны жеңілдету, жетілдіру керек шығар. Бұл салада қатып қалған қатаң ереже болмауы керек. Бірақ негізі, ұстаздарға қойылатын талап жоғары болуға тиіс.

Мұғалім тапшылығын желеу етіп, мектепке кез-келген адамды жұмысқа ала беруге болмайды. Мұндай әрекет ұстаздардың біліктілік деңгейін күрт төмендетеді. Сол себепті мұғалім даярлау ісін жетілдіру үшін нақты шаралар қабылдау қажет. Бұл – өскелең ұрпақтың болашағына байланысты өте маңызды міндет.

Білім беру жүйесіндегі менеджментті жақсартуға баса мән берілуге тиіс. Осы салаға нағыз кәсіби мамандарды тарту қажет. Бізде Президенттік жастар кадр резерві бар. Дәл сол сияқты білім саласына өзгеріс әкелетін 1 мың маман арнайы дайындықтан өтетін болады. Осыған орай тиісті бағдарлама қабылданады. Кадр мәселесі жоғары білім беру жүйесі үшін де өте өзекті.

Адам капиталын дамытуға қатысты тағы бір мәселе – Денсаулық сақтау жүйесінің тиімді болуы. Еліміздегі медицина инфрақұрылымын жақсарту қажет. Оның жай-күйіне қатысты түйткілдер аз емес. Мемлекет соның бәрін біртіндеп шешіп жатыр. «Ауылда денсаулық сақтауды жаңғырту» ұлттық жобасы аясында ауыл-аймақта 600-ден астам нысан салу жоспарланған. Жұмыстың бәрі уақтылы әрі сапалы жасалуы керек. Бұл – өте маңызды. Барлық жауапкершілік әкімдерге жүктеледі.

Сондай-ақ медицина қызметкерлерінің құқығын қорғауға көп көңіл бөлу қажет. Олардың әлеуметтік жағдайы да назардан тыс қалмауға тиіс. Осыған қатысты арнайы заң жобасы Парламентте бір жылға жуық таңқылауда. Бұл құжатта, негізінен, дәрігерлердің жауапкершілігін сақтандыру ғана көзделген.

При этом конкретные меры по повышению престижа медицинской профессии, предложенные специалистами и депутатами, в основном, сведены на нет. Важно, чтобы медицинские работники имели гарантированную законом защиту своих прав. Парламентариям следует уделить должное внимание решению данного вопроса.

Қазір саламатты өмір салтын насихаттап, бұқаралық спортты дамыту айрықша маңызды. Әсіресе, балалардың спортпен айналысуына жағдай жасау қажет. Мұның бәрі халықтың денсаулығын жақсартуға мүмкіндік береді. Мен бұл мәселе жөнінде Жолдауымда айттым. Мемлекет спорт инфрақұрылымын жетілдіруге көп көңіл бөледі. Елімізде 43 мыңнан астам спорт ғимараты бар. Олардың жартысынан көбі ауылдық жерде орналасқан. Бірақ қарапайым және қолжетімді нысандар әлі де аз.

Спорт ғимараттарының басым бөлігі мемлекет меншігінде. Оларды күтіп ұстауға бюджеттен қомақты қаржы бөлінеді. Спорт саласын өркендетуге жергілікті өзін-өзі басқару органдарының, меценаттардың және жарнама берушілердің әлеуетін пайдалану қажет. Сондай-ақ мемлекеттік-жекеменшік әріптестік тәсілін кеңінен қолдану керек. Бұқаралық спортты дамытуға тұрғындардың ынты білдіріп, белсенді атсалысуы маңызды. Мемлекет бұған барлық жағдайды жасауға тиіс.

Предприниматели и другие граждане, которые вкладывают свои средства в развитие массового спорта, помогают популяризировать здоровый образ жизни, будут удостоиваться самых высоких государственных наград. Жалпы, бұл саладағы жұмыста көзбояушылық пен әміршілдік-әкімшілдік тәсілден бас тарту қажет. Үкімет пен әкімдіктер тиісті бағдарлама әзірлеп, шешім қабылдаған кезде осының бәрін ескеруге тиіс.

Тағы бір маңызды мәселе бар. Мәдениет саласындағы саясатты жан-жақты ойластырып жүргізу керек. Қазір бұл саланы өркендету үшін жаңа тұжырымдама жасалып жатыр. Бұл құжат еліміздің мәдени мұрасын сақтау, насихаттау және ұлттық бірегейлікті нығайту ісінде шешуші рөл атқарады деп сенемін.

Шығармашыл зиялы қауым көпшіліктің көңілінен шығатын, мемлекеттің мүддесіне сай келетін туындылар ұсынады деп үміттенемін. Осы ретте креативті индустрияға жүйелі қолдау көрсету өте маңызды. Адам капиталын

тұрақты дамыту жылдам өзгеріп жатқан қазіргі әлемде табысты ел болудың басты кепілі болады деп санаймын. Біз ұлттың жаңа сапасын қалыптастыру арқылы әділетті мемлекеттің және үйлесімді қоғамның негізін қалаймыз. Мен «Қазақстанның халық әртісі» атағын қайта қалпына келтіру туралы шешім қабылдадым. Биыл қазан айында – Республика күнінде осы атаққа лайықты мәдениет қайраткерлерінің алғашқы тобы марапатталады.

АЛТЫНШЫ. Әлеуметтік тұрғыдан осал топтағы азаматтарды қолдау – басты міндеттің бірі. Қиындыққа тап болған жандар еш көмексіз қалмауы керек. Мемлекеттің әділдігі мен қоғамның жанашырлығы осындайда көрінеді. Әсіресе, ана мен баланы қорғауға айрықша көңіл бөлінуге тиіс. Менің тапсырмаммен биыл бала күтіміне жәрдемақы беру мерзімі 1 жылдан 1,5 жылға ұзартылды. Тұрмысы төмен отбасындағы 1 жастан 6 жасқа дейінгі балаларға берілетін әлеуметтік көмек қайта қаралды. Енді 100 мыңнан астам бала бұл көмекті ақшалай алатын болады. Көпбалалы отбасыларға да айтарлықтай қолдау көрсетіліп жатыр. Жарты миллионнан астам отбасына арнайы жәрдемақы төленеді.

Мен былтыр «Ұлттық қор – балаларға» бастамасын көтердім. Қазір осы бастаманы жүзеге асыруға дайындық жүргізіліп жатыр. Мемлекет мұқтаж жандарға атаулы әлеуметтік көмек көрсетуді жалғастыра береді. Осы орайда ерекше қажеттілігі бар азаматтарға арнайы тоқталғым келеді. Елімізде осы санатқа кіретін 700 мыңнан астам адам бар. Азық-түлік пен дәрі-дәрмек бағасының қымбаттауы оларға оңай тиіп отырған жоқ. Біз ерекше қажеттілігі бар адамдарды және олардың күтушілерін қолдау шараларын күшейтуіміз қажет.

Сондай-ақ асыраушысынан айырылған азаматтар назардан тыс қалмауы керек. Осы орайда Үкіметке аталған санаттағы адамдардың жәрдемақысын орта есеппен 14,5 пайызға көбейтуді тапсырамын. Мұны биылғы 1 қыркүйектен бастап қолға алу қажет. Қазақстан біздің аймақтағы осындай әлеуметтік жәрдем беретін жалғыз мемлекет деуге толық негіз бар. Жалпы, әлеуметтік қолдау алдын ала және шын мәнінде мұқтаж жандарға көрсетілуге тиіс.

Дегенмен кез-келген көмек масылдыққа себеп болмауы керек. Әсіресе, еңбекке жарамды жас азаматтар жәрдемақыға қол жаймауға тиіс. Денсаулығы мықты, күш-қуаты бар азаматтар үшін бұл – ұят нәрсе. Ал зиянды еңбек жағдайында жұмыс істейтін адамдарға айрықша көңіл бөлу керек. Осындай жұмысшыларға арнайы төлем төлеу мәселесін ойластырған жөн. Бұл

ретте еліміздегі және халықаралық тәжірибені мұқият зерделеу маңызды. Мемлекеттік көмек әлеуметтік қатердің салдарын жоюға емес, оның алдын-алу үшін берілуі қажет. Парламент пен Үкімет осы бағытта бірлесе жұмыс істеуі керек. Қазақстан халық партиясы мен Жалпыұлттық социал-демократиялық партиясының депутаттары әлеуметтік мәселелерді шешуге белсене атсалысады деп сенемін.

СЕДЬМОЕ. Следует продолжить укрепление системы защиты прав человека. Соблюдение принципа верховенства права во всех сферах жизни должно стать фундаментом поступательного прогресса нашей страны. Важно, чтобы каждый гражданин был уверен в защите своих прав, не сомневался в справедливости судов. Ключевую роль здесь играет формирование высокопрофессионального и неподкупного судейского корпуса.

С другой стороны, нужно, чтобы у всех граждан был равный доступ к качественным юридическим услугам для защиты своих прав в суде. С этой целью государство гарантирует юридическую помощь пострадавшим из социально уязвимых категорий.

Сондай-ақ адвокаттардың рөлін арттыра түсу қажет. Оларға сотқа дейінгі тергеудің басынан бастап қылмыстық істің материалдары еш кедергісіз берілуге тиіс. Жұрт заңдардың кейбір ережелеріне наразылық білдіріп, шағым айтуда. Конституциялық Соттың шешімдері кейбір шағымдардың орынды екенін көрсетіп отыр. Яғни, заңнаманың жекелеген нормалары Ата заңға қайшы екені анықталды. Бұл келеңсіздіктер құқық қолдану ісінде қиындықтар туғызады. Конституцияға қайшы мұндай нормалар жарамсыз деп танылады. Осындай ережелерге сүйеніп қабылданған соттың және басқа мемлекеттік органдардың шешімдері қайта қаралуға тиіс. Заңдарымыз Конституцияға толық сай болуы керек. Парламент осы маңызды мәселеге байланысты табандылық танытып, басты рөл атқаруы қажет. Бұл жұмыс азаматтардың конституциялық құқықтарын қорғау жүйесін күшейте түсуге мүмкіндік береді.

Құқық қорғау саласындағы тағы бір күрделі мәселе – адам саудасы. Бұған тосқауыл қою үшін арнайы заң қабылдау қажет. Такой закон обеспечит защиту и социальную поддержку гражданам, ставшими жертвами торговли людьми. Это крайне актуально в условиях нарастающих глобальных и региональных процессов вынужденной миграции.

Необходимо, чтобы закон вобрал в себя лучший мировой опыт, но, конечно же, с учетом наших национальных интересов. Поэтому к его разработке, наряду с отечественными экспертами и юристами, следует привлечь представителей международных организаций.

СЕГІЗІНШІ. Мемлекеттік басқарудың тиімділігін және стратегиялық жоспарлаудың сапасын көтеру қажет. Сайлау алдындағы бағдарламалар және уәделер ретімен орындалуы керек. Сонда азаматтардың билікке және шынайы өзгеріске деген сенімі артады. Реформаларды әзірлеу және жүзеге асыру ісінде мемлекеттік қызметшілер маңызды рөл атқарады. Сол себепті жұмысқа ынтасы бар және жоғары білікті мамандарды мемлекеттік қызметке тарту керек. Жеке секторда жүрген кәсіби және дарынды басқарушылар үшін жол ашық болуға тиіс. Бізге мемлекеттік қызметтің барынша үйлесімді үлгісіне көшу қажет. Орталыққа жалтақтамай, жергілікті жерде мәселені шешуге дағдылану керек. Мемлекеттік органдардағы жұмысты ұйымдастыру мәдениетін де толық жаңғыртқан жөн.

Далее. В прошлом году началась важная работа по дебиюрократизации деятельности государственного аппарата и нормотворческого процесса.

Созданы необходимые условия для быстрого принятия качественных законов по наиболее значимым вопросам. Однако, надо признать, реальная дебиюрократизация не произошла.

Правительство медлит с принятием важнейших решений, которые ввязнут в рутине бюрократии и многочисленных согласований между ведомствами, между Правительством и Администрацией Президента.

Министры опасаются принимать решения, перекладывают ответственность на коллег или подчиненных. Все это недопустимо.

Критически важным фактором эффективности системы государственного управления выступает цифровизация.

Помимо развития инфраструктуры Электронного Правительства, нужно также сфокусироваться на дальнейшей цифровизации представительной ветви власти.

Электронный парламент и маслихаты всех уровней способны значительно укрепить доверие общества к власти.

Одним из базовых условий результативности проводимых реформ является наличие полных и достоверных данных.

Сапалы мемлекеттік қызмет

көрсету үшін деректер қорын өзара кіріктіру және «ақылды технологияны» пайдалану өте маңызды. Бұл қадам қабылданатын шешімдердің сапасын арттырады. Сондай-ақ шалғайдағы ауыл тұрғындарына осы игіліктің бәрі қолжетімді болады. Ол үшін мемлекеттік қызмет, мемлекеттік статистика және мемлекет көрсететін қызметтер туралы заңдарға өзгертулер енгізу қажет.

Мемлекеттік жоспарлау жүйесін жаңғырту мәселесіне жеке тоқталғым келеді. Соңғы жылдары әлемде теңдессіз геосаяси, экономикалық және технологиялық өзгерістер болды. Осыған орай біздің кейбір стратегиялық құжатымыз өзектілігін жоғалтты. Сондықтан «Қазақстан – 2050» стратегиясын» түбегейлі қайта қарау қажет. Яғни, бұл құжатты қазіргі жаһандық үдерістерді ескере отырып, ел дамуының ұзақ мерзімге арналған басымдықтарын айқындайтын стратегияға айналдыру керек.

Жалпы, кез-келген жұмыс мұқият жоспарлануы керек. Сонда мемлекеттік саясат стратегиялық сипатқа ие болады және тұрақты жүзеге асырылады. Сонымен бірге еліміз кез келген сын-қатерге төтел бере алады.

Құрметті депутаттар, сіздер әрдайым барлық істің бел ортасында боласыздар. Бірақ мына мәселені баса айтқым келеді: ел мүддесінен жоғары ештеңе жоқ. Сондықтан, популизмге, жеке бастың мүддесін көздеуге жол бермеу керек. Парламент пен мәслихаттар әрдайым бірлесе жұмыс істеуі қажет. Сонда мемлекет саясаты барынша үйлесімді болады. Жергілікті биліктің шамасы келмейтін ауқымды мәселелерге орталық дер кезінде көңіл бөледі.

Реформалардан кейін депутаттардың өкілеттігі біршама кеңейді. Қос палатаның жұмысына бірқатар өзгеріс енгізілді. Бұрын заң жобасын Мәжіліс мақұлдап, Сенат қабылдайтын. Енді заң қабылдау құзыреті Мәжіліске берілді. Мәжіліс басқа да артықшылыққа ие болды. Сондықтан осы залды Мәжіліске тұрақты түрде пайдалану үшін беру керек деп ойлаймын. Осылайша, жоғары өкілді орган шын мәнінде ықпалды Парламентке айналды.

Мен Премьер-министрдің кандидатурасын сайлауда жеңіске жеткен партия Мемлекет басшысына ұсынуға құқылы деп айттым. Осы ретте саяси жауапкершілік те сол партияға жүктеледі. Бұл тәсіл «қушты Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін Үкімет» тұжырымдамасына сай келеді. Үкімет әлеуметтік-экономикалық реформаларды іске асыруға тиіс. Болашақта Үкіметтегі және аймақтардағы басшылық қызметтерге түрлі өкілдерін тартқан жөн. Ол үшін саяси партиялардың

кадрлық резервін жасақтауды ұсынамын. Сондай-ақ өкілді және атқарушы биліктің қарым-қатынасы жаңаша сипатқа ие болады. Енді Үкімет шын мәнінде есеп беретін Үкіметке айналады.

Министрлердің өз жұмысын жетік білуі ғана жеткіліксіз. Олар өз ұстанымын Парламент алдында қорғауға қабілетті болуға тиіс. Өз бастамаларын қоғамға анық түсіндіруі қажет.

Қазір Үкіметтің қателігі мен кемшілігін ашық айтып, жөнге салып отыруға толық мүмкіндік бар. Осы мүмкіндікті халық мүддесі үшін дұрыс пайдалану керек.

Парламенттің өз жұмысы да барынша ашық болуға тиіс. Бүгінде оның жиындары интернет арқылы көрсетіледі. Бұл жақсы үрдіске айналды. Оған журналистер де, қалың көпшілік те қызығушылық танытады. Парламентте аса маңызды мәселе талқыланса, жалпы отырысты мемлекеттік телеарна арқылы тікелей эфирде көрсету қажет деп санаймын. Азаматтар өздері сайлаған депутаттың қалай жұмыс істейтінін нақты көріп, баға бере алады. Парламенттегі пікірталастар, шын мәнінде, жалпыұлттық ауқымға ие болады.

Сонымен бірге бұл тәсіл ашық саясат жүргізудің жаңа стандарттарын қалыптастыруға, қоғамдық диалог мәдениетін дамытуға септігін тигізеді. Депутат болу – биік мансап емес, бұл – зор жауапкершілік және маңызды міндет. Сіздерді халық сайлады. Жұрт өздеріңізге сенім артып отыр. Ел сенімі – ел аманаты.

Қадірлі қауым!

Бізге орасан зор жауапкершілік жүктелген. Бұл – өткен тарихтың және болашақтың алдындағы жауапкершілік. Келер ұрпақтың қандай мемлекетте өмір сүретіні біздің бүгінгі шешімдерімізге тікелей байланысты.

Еліміздің мақсаты – айқын, бұл – Әділетті Қазақстанды құру. Мұның бәрі бір күнде жасалатын шаруа емес. Баршамыз табанды, еңбекқор, білікті, ұқыпты, тәртіпті болуымыз керек. Ең алдымен, отаншыл болуымыз қажет. Ұлттың және мемлекеттің мүддесі бәрінен биік тұруға тиіс. Әрине, қоғамның дамуы үшін пікір алуандығы қажет. Бірақ елдік мәселелерге келгенде бір жағадан бас, бір жеңнен қол шығара білген жөн.

Елімізді өркендету үшін еңбек ету – баршамыздың азаматтық борышымыз. Ендеше, Отан алдындағы осы перзенттік парызымызға әрдайым адал болайық.

Жұмыстарыңыз табысты болсын!

Қазақстанымыз көркейе берсін!

akorda.kz

◆Сессия

Осакаровкада аудандық мәслихат сессиясы өтті

29 НАУРЫЗДА ОСАКАРОВ АУДАНДЫҚ МӘСЛИХАТЫНЫҢ СЕГІЗІНШІ ШАҚЫРЫЛЫМЫНДАҒЫ АЛҒАШҚЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ СЕССИЯСЫ АУДАНДЫҚ САЙЛАУ КОМИССИЯСЫНЫҢ ТӨРАЙЫМЫ ДАНА МОЛДАҒАЛИЕВАНЫҢ ТӨРАҒАЛЫҒЫМЕН ӨТТІ.

Сессия жұмысына сегізінші шақырылымдағы депутаттар, Осакаров ауданының әкімі Руслан Есенбекұлы Нұрмұханбетов, аудан әкімінің орынбасарлары, мемлекеттік мекемелердің басшылары, кенттердің, ауылдық округтердің әкімдері және БАҚ өкілдері қатысты.

Алқалы жиынды ашып, жүргізген аудандық аумақтық сайлау комиссиясының төрайымы Д.Молдағалиева алдымен сайлау қорытындысы туралы баяндама жасады. Тыңдалымнан соң аудандық мәслихаттың сегізінші шақырылымының жаңа сайланған депутаттарға салтанатты түрде депутаттық куәлік пен төсбелгі табыс етілді.

"Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы" Заңға сәйкес депутаттар Қанат Келгенұлы Сақулаковтың Осакаров аудандық мәслихатының төрағасы лауазымына кандидатурасын бірауыздан қолдады. Дауыс беруден кейін Қанат Келгенұлы призиდიумда орын алып, барлық депутаттарға сенім білдіргені үшін алғысын білдірді.

Бірінші сессияның отырысында мәслихат депутаттары 3 тұрақты комиссия құрып, олардың төрағаларын сайлады.

Ауданның бюджеті және экономикалық дамуы жөніндегі тұрақты комиссиясының төрағасы болып Нұрлан Амангелдіұлы Башаров сайланды.

Зандылық және азаматтардың құқықтары жөніндегі тұрақты комиссиясының төрағасы болып Калимаш Владимировна Алиякпарова сайланды. Нұрсолтан Ғалия әлеуметтік саясат жөніндегі тұрақты комиссиясың төрайымы болып сайланды.

Сондай-ақ, сессияда Осакаров аудандық мәслихатының өкілеттігі кезеңінде депутаттардың ұсынысы бойынша "AMANAT" партиясының депутаттық фракциясы тіркелді.

Сессия отырысы аяқталғаннан кейін, аудандық мәслихат депутаттары аудандық мәслихаттың келесі кезекті сессиясының күн тәртібінің негізгі мәселелерін айқындады.

Жазира САМАТҚЫЗЫ

◆Иман

Ауызашар берді

Садовое ауылында Қаймақовтар отбасы Жандар батыр мешітінде аудан өңіріндегі қажылар мен ауыл азаматтарының және көршілес Маржанкөл, Сұңқар ауылдары тұрғындарының батасын алып, ауыз аштырды. Жамағат кешкісін Мешітке жиналып, уағыз тыңдап, Тарауық намазын оқып тарқасты.

Бекарыс МЕДЕУБАЙҰЛЫ

◆ Легенды советского спорта в КАЗССР

ЛЕГКУЮ АТЛЕТИКУ ПРИНЯТО НАЗЫВАТЬ КОРОЛЕВОЙ СПОРТА, ПОТОМУ ЧТО ОНА ЯВЛЯЕТСЯ ОДНИМ ИЗ САМЫХ МАССОВЫХ ВИДОВ СПОРТА И В ЕЕ ДИСЦИПЛИНАХ ВСЕГДА РАЗЫГРЫВАЛОСЬ НАИБОЛЬШЕЕ КОЛИЧЕСТВО МЕДАЛЕЙ НА ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ. ЛЕГКАЯ АТЛЕТИКА – САМЫЙ БОГАТЫЙ НА МЕДАЛИ И ЗРЕЛИЩНЫЙ ВИД СПОРТА. У НЕЕ ТЫСЯЧЕЛЕТНЯЯ ИСТОРИЯ И ОГРОМНАЯ ПОПУЛЯРНОСТЬ ВО ВСЁМ МИРЕ. А ТИТУЛ «САМОГО БЫСТРОГО ЧЕЛОВЕКА ПЛАНЕТЫ» ПРИСУЖДАЕТСЯ НЕ ТОМУ, КТО БЫСТРЕЕ ВСЕХ ПЛЫВЕТ ИЛИ ЕДЕТ НА ВЕЛОСИПЕДЕ, А БЕГУНУ НА ДИСТАНЦИИ 100 МЕТРОВ. И КОГДА КТО-ТО ГОВОРИТ О «КОРОЛЕВЕ СПОРТА», НЕТ СОМНЕНИЙ В ТОМ, ЧТО ОН ИМЕЕТ В ВИДУ ЛЕГКУЮ АТЛЕТИКУ.

Евдокия Гавриловна Бойко родилась в 1921 году в Оренбургской губернии. В 1928 году семья переехала в город Соль - Илецк. В 1931 году родители попали под коллективизацию, были раскулачены и в административном порядке высланы в КазАССР, в будущий Осакаровский район, номерной поселок №9 (ныне село Пионерское). Там Евдокия закончила 7 классов, а 8-10 класс заканчивала в Осакаровской средней школе №1. В ней с самого начала сказались разносторонняя физическая подготовленность. Девушка была физически крепкая и выносливая. В первом же соревновании старшеклассников школы, проведенном по произвольному легкоатлетическому пятиборью, повезло сразу стать победителем школы по сумме многоборья. Учитель физического воспитания Рассказов Павел Михайлович обратил сразу внимание на девушку из села. Этот успех стал пропуском в сборную команду школы на районные соревнования по легкой атлетике. Отдельно тоже хочется сказать о первом тренере Евдокии. Жизнь Павла Михайловича Рассказова была связана с развитием спортивно - массовой работы. его стараниями росла спортивная слава Осакаровки в предвоенные годы. Ученики становились победителями в области и республики. Благодаря упорным тренировкам с помощью тренера прогресс у Евдокии был ошеломительный. Давалось все: бег на 60 метров, 100, 200, 500 метров. Прыжки с места, разбега, в высоту, кросс бегала не хуже парней. Нормативы по БГТО (будь готов к труду и обороне) выполнены на отлично. В 1940 году в составе команды от Осакаровки поехала Евдокия на соревнования по легкой атлетике в Алма - Ату. Талантливую спортсменку заметили, было получено приглашение, заниматься

«Королева спорта»

Памяти чемпиона КазССР по легкой атлетике Бойко Евдокии Гавриловны

легкой атлетикой на профессиональном уровне. Осталась Евдокия в столице, поступила на подготовительные курсы при медицинском институте, а через год поступила в мединститут. В предвоенные годы легкая атлетика получила среди молодежи значительное распространение. Этому способствовали массовые кроссы, эстафеты по городу, увеличение число соревнований, появление большого количества талантливых легкоатлетов. В 1935 в Казахстане было создано ДСО "Спартак", а в 1936 - спортивные общества профсоюзов. Начиная с 1936, в связи с преобразованием Казахской АССР в союзную республику, спортсмены Казахстана получили возможность соревноваться на равных началах со спортсменами других союзных республик. Частые спортивные встречи с сильнейшими спортсменами страны явились отличной школой повышения мастерства спортсменов Казахстана. С первых дней Великой Отечественной войны вся деятельность физкультурных организаций Казахстана была подчинена задачам обороны страны. Работая в тесном контакте с органами Всевобуча, они оказали им значительную помощь в проведении военно - физической подготовки населения и

подготовке боевых резервов Советской Армии. В Казахстане не прекращались физкультурная и спортивная жизнь. Проводились соревнования, в основном по военно-прикладным видам спорта (кросс, метание гранаты, преодоление полосы препятствий). Спортивные организации перестроили работу на военный лад, подчинив все интересам фронта. Лучшие спортсмены и физкультурники ушли на фронт, а часть осталась работать в военкоматах по всеобучу и в госпиталях. Они восстанавливали работоспособность раненых воинов, вели занятия по лечебной физкультуре. Во всеобуче работали лучшие тренеры физической культуры. В 1943 - 1944 годах, Евдокия выступает за сборную КАЗССР по легкой атлетике на первенстве Среднеазиатского Военного Округа в городе Ташкент, где заняла первое место в беге на 500 метров и в эстафете 4 на 100 метров. В последующие годы выступала в составе команды КАЗССР от спортивного общества "Буревестник". В 1947 году поступила в институт физической культуры на третий курс, закончила его в 1949 году. Пик мастерства пришелся на эти годы. Первые шаги в профессиональном спорте были словно вспышка. Будто быстрое,

неуловимое, интересное. Мгновения и успехи коллекционировались через многочисленные грамоты, дипломы, свидетельства, установленные рекорды по городу, Республики. Их подхватывали талантливые атлеты, гонимые огромным желанием пробиться туда, где можно было коснуться солнца. Ощущение полной свободы удерживало на дорожках и в секторах. За это отдавалось и отдается полжизни. А уставшее прошлое превращалось в золотые страницы летописи легкой атлетики Казахстана. Появляющиеся медали доказывали возможность проявить себя там, где на начальном этапе казалось чем-то несбыточным, далеким. Мощный импульс развития был поддержан. Никто из казахстанских атлетов не лежал, не сидел на дистанции. Не втаптывался в период чужих триумфов временными неудачами. Верили в справедливость: медаль за труд, а победа - за боль на тренировках. Это и есть спорт. Упустить свой шанс означало катастрофу. Так закалялся характер. Преданность своему делу приносила свои результаты, которые из локальных триумфов превратились в нечто большее. Было чем гордиться и ждать других побед. Вот снимок спортивного коллектива занявшего 1 место на 4 Все-казахстанской спартакиаде в 1949 году. Фактически, это был чемпионат Республики. (Евдокия Гавриловна во втором ряду с низу, пятая с лево). На фотографии можно увидеть действительно всех именитых спортсменов Казахстана. Тут и советский баскетболист, член сборной команды СССР. Играл в команде «Буревестник» Алма-Ата в 1947-1957 годах Увайс Мажидович Ахтаев, ростом 236 см, и Евгений Кадяйкин, выступал за команду СССР на дистанции 3000 метров с препятствиями. Уроженец Семипалатинской области Гусман Косанов в 1960 году завоевал серебряную медаль Игр в эстафетном беге 4x100 метров и таким образом стал первым казахом-участником Олимпиады и первым уроженцем нашей страны, завоевавшим олимпийскую медаль. Знаменитая спортсменка 1940-1950 годов Ольга Гиржон (Вахтомина), 17-кратная рекордсменка Казахстана в нескольких видах легкой атлетики, стала выдающимся тренером. Она создала первую в республике специализированную школу по легкой атлетике, которую долгие годы возглавляла. Именно в этой школе выросли знаменитые на весь мир спортсмены: Ольга Шишигина, Ольга Турчак, Сергей Кулибаба, Игорь Потапович. Впервые после войны сборная КазССР приняла участие в чемпионате

СССР в 1947 году, прошедшем в Харькове. Наша команда заняла 9-е место. А потом была Всесоюзная Спартакиада институтов физической культуры, где в беге на 100 метров Евдокия Гавриловна уступила несколько десятых секунды победителю Спартакиады. Рекорд в то время держался на 12,3 секунды. Евдокия Гавриловна неоднократно занимала призовые места в беге на 100, 200, 500 метров, становилась чемпионом по классическому пятиборью в чемпионатах КАЗССР, Спартакиадах, в первенствах среди Среднеазиатских республик. Устанавливала рекорды по городу Алма - Ата, Казахстану, на соревнованиях Среднеазиатских республик. О ней писали в республиканских газетах, а технику и методику изучали в учебной литературе по легкой атлетике при спортивных Вузах. В составе команды Казахстана выезжала на различные соревнования в городах СССР: Москва, Ленинград, Минск, Львов, Фрунзе, Сталинабад, Киев, Ташкент. Первая летняя Спартакиада народов СССР прошла в 1956 году. В ее финальных соревнованиях приняли участие посланцы всех 15 союзных республик, а также Москвы, Ленинграда и Карельской АССР, в которую месяцем раньше была преобразована бывшая Карело - Финская ССР. В общей сложности 18 делегаций. Церемония открытия состоялась на только что построенном московском стадионе «Лужники» в присутствии высшего политического руководства страны. Помимо всего прочего, это был смотр сильнейших спортсменов Союза и решающий этап их отбора для участия в Олимпийских играх в Мельбурне, до начала которых оставалось всего три месяца. По итогам Спартакиады наша республика заняла лишь 13-е место, пропустив вперед себя в том числе все закавказские и все прибалтийские, население которых было значительно меньше, а также Узбекскую. Ниже нас расположились только три другие среднеазиатские, а также Молдавская и Карельская. Если же брать в учет союзные республики, то Казахская ССР стала 11-й (из 15). Такой результат сильно расстроил руководство Казахстана, которое после этого всерьез взялось за развитие спорта – массового, детского, студенческого, за создание ДЮСШ, спортивных интернатов, коллективов физкультуры, добровольных спортивных обществ (ДСО). Также началось активное строительство необходимой инфраструктуры – кстати, большинство имеющихся сейчас в Казахстане стадионов было построено в период с 1958-го до начала 1970-х годов. Повышенное внимание стали уделять подготовке тренерских кадров, а в тех видах спорта, где не было своих квалифицированных специалистов, их приглашали из других регионов СССР. Впоследствии все это принесет свои плоды. А с 1956 Евдокия Гавриловна ушла из большого спорта и стала работать на кафедре института физкультуры старшим преподавателем до выхода на пенсию в 1993 году. На преподавательской работе активно занималась спортом, выступала за свой Вуз, была активным спортсменом. Впервые в СССР, в Алма-Атинском институте физкультуры была создана кафедра спортивных сооружений. В 1971 году здесь появилось синтетическое покрытие «Арман» («Мечта»). Оно стало очень популярным и было применено на более чем 150 стадионах Советского Союза! Зародившись в маленьких любительских кружках, профсоюзных обществах и спортивных клубах, легкая атлетика Казахстана выросла в одного из лидеров азиатского региона. В независимом Казахстане легкая атлетика была представлена на Олимпийских играх - всемирную известность завоевали олимпийская чемпионка Ольга Шишигина, призер Олимпийских игр Дмитрий Карпов, чемпионка и призер Олимпийских игр Ольга Рыпакова. Все эти победы и достижения - результат работы поколений тренеров и специалистов легкой атлетики Казахстана. Конечно, Бойко Евдокия Гавриловна известна только лишь узкому кругу специалистов легкой атлетики старшего поколения, но очень хочется, чтобы о спортивной жизни нашей землячки знал каждый неравнодушный житель нашего района к истории своего края.

Евгений МОНЖОСОВ,
краевед.

◆ На школьных меридианах

Юные изобретатели

В СООТВЕТСТВИИ С ПЛАНОМ РАБОТЫ РЕГИОНАЛЬНОГО НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОГО ЦЕНТРА ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЕТЕЙ «САРЫАРКА ДАРЫНЫ» 27 МАРТА 2023 ГОДА ПРОШЕЛ ОБЛАСТНОЙ ОНЛАЙН КОНКУРС ЮНЫХ РАДИОКОНСТРУКТОРОВ -РАЦИОНАЛИЗАТОРОВ.

Задачами конкурса была пропаганда опыта работы по техническому творчеству и изобретательству, лучшего опыта работы юных радиолюбителей, радиоконструкторов и рационализаторов. Неплохая идея привлечь детей к инновационному научно - техническому творчеству и содействию технического прогресса. Развитие технического творчества детей в данной области, создание условий для формирования конкурентных преимуществ личности, творческой

компетентности, профессионального самоопределения обучающихся. Со всех районов области и городов юные радиолюбители со своими научными руководителями предоставили свои работы. А номинаций в конкурсе было шесть. Для участия в соревновании необходимо было записать видео своего проекта (не более 7 минут), где оценивалось актуальность и техническая направленность, использование новых решений и технологий, умение обосновать

эффективность использования своей работы в различных областях жизнедеятельности человека. III место в разделе «Контрольно-измерительные приборы» занял учащийся КГУ «Опорная школа (ресурсный центр) №12» отдела образования Осакаровского района управлении образовании Карагандинской области Киселев Арсений (руководитель: учитель физики Пак А.В.) с проектом «Лазерная сигнализация».

Собственный корреспондент

1 сәуір – күлкі күні

Сельский Труженик

◆ Сатира сардарынан

Аты жоқ әңгіме

...жиналыс көп. Өртүрлі. Партиялардың. Ұйымдардың. Әкімдердің. Әркімдердің. Бәрінде өзекті мәселе... Жиналыс журналисті жарылқайды. Жаңалықпен. Жалықтыратын да сол.

...мына жиналыс өзгеше. Мүлдем бөлек. Жиналғандар еркектер. Тақырып-әйел. Президиумда жасамыс отыр. Шашы буырыл. Қабағы сәлең. Бұл жерге зорлықтың күшімен келгендей. Күрсіне береді... «Бұл өзекті мәселе. Кеңесіп келіспей болмайды». Жиналыстың менін жасамыс осылай түсіндірді. «Пікір айтуды бастайық»,-деді ол сәл үнсіздіктен кейін. Мінбеге жұқалтаң жігіт шықты. Шашы сирек. Құлағы біраз бар екен. Шамалы жеткерініп тұрып сөйледі: -Әйелім оңбаған. Ішкіш. Қой десем өзімді боқтайды. Төбелеседі. Мас болып келіп балаларды ұрады. Өте тәрбиесіз жан.

Заңдан біреу жылап жіберді. Өксіп отыр. Жұрт оған ошарылды.

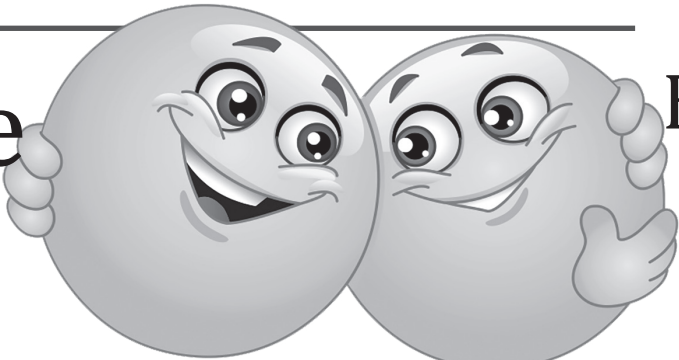
-Не болды,-деді президиумдағы.

-Анамды сағындым.
-Қайтыс болып па еді?
-Тірі.
-Ауылда ма?
-Қарттар үйінде.
-Қайтесің енді...
Әр жерден әлгіні қоштағандардың қорсылы естілді. Жұқалтаң бір стақан су ішіт де «болдым» деп мінбеден түсті. Қараторы, орта бойлы көтерілді: -Менікі ақшаға тоймайды. Қанша тапсам да қанағат жоқ. Үйдегінің бәрін төркініне тасиды.

Президиумдағы түртіп алып отыр. Қабағын түйіп басын шайқап қояды. Анау кетіп келесі келді мінбеге. Ұзынтұра. Жағы суалған. Қоңқиған мұрын үстінде көзелдірік. Салалы саусақтарын сыртылдатып тұрды да көзілдірігін шешті. Қалтасынан орамал алып көзін сүртті. Көзілдірікті қайта киді. –Менде тұрақты дос жоқ. Туыстарым да келмейді үйге. Өзім де... Қысқасы қатынас қайын жұртпен ғана. Мен осыны айтайын деп... Адымдап барып орнына отырды.

«Енді мені тыңдаңыздар!»,-деді президиумдағы. – Отасқанымызға отыз жылдан асты. Бала жоқ. Жаратқан ием бермеді дей алмаймын... Ит асырап отырмыз. Біз соның папасы мен мамасымыз. Байқап отырсыздар бәрімізде проблема бар. Қайтсек болады? Қандай амал бар?

«Ұйым құрайық!». Заңдан біреу дауыстады. «Орынды ұсыныс»,-деді тағы біреу. –Мен қолдаймын деп жиналысты жүргізүші оң қолын көтерді,-дауысқа салайық. Жұрт қол көтеріп жатыр. Қозғалған жоқпын. –Түгелге жуық қолдады. Ұйым қалай аталсын,-деп президиумдағы жұртқа сұрау салды. «Әйелдерінен қағажу көрген еркектер қауымдастығы болсын»,- Бағанағы жұқалтаңның ұсынысы. –Парламентке өтініш

жасаймыз. Заң қабылдату керек». Мен қолымды көтердім. Сөйлеңіз дегенді жүргізіп отырган ишарамен білдірді. Орынманн тұрдым. – Ұйым әйелдерінен қағажу көрген ез еркектер қауымдастығы аталсын. Президиумдағы орындығын сықырлатып қозғалапты берді.

- Сіз кімсіз өзі? – Дауысы қатқылдау шықты.
- Журналистпін.
- Кім жіберді?
- Бастық.
- Жаз деді ме?
- Жазам. Айтыңызшы кім кінәлі осыған?
- Қоғам.
- Қоғамға кім кінәлі?
- Сіз барыңыз.
Әр жерден «кетсін», «шығарып жіберу керек» деген ашулы дауыстар шықты.
- «Сіз бізге бөгет жасап отырсыз». Жүргізүші орнынан тұрып есікті нұсқады. Шығып жүре бердім...

Автобуста кісі көп. Кондуктор кіжініп сөйлеп жүр. Қасыма келді де «за проезд» деді. Қазақ әйел. Төледім. Терезеден сыртқа қарадым. Қар жауып тұр. Бір топ әйел жол тазалап жүр...

Редакцияға келдім де кабинетке кіріп есікті кілттеп алдым. Жазу керек. Қалай? Көргендерімді, естігендерімді ой елегінен өткізіп отырмын. Көз алдымда өңшең мұңды бейне. Құлақта ызың... Орынманн тұрдым. Отырдым. Ерсілі-қарсылы жүрдім. Тоқтай қалдым. Қолымнан қаламыз түсіп кетті. Жоқ мен мұны жаза алмаймын...

Мартбек ТОҚЫРЗА

◆ Әзіл-оспақ

МАҚҰЛБЕК

Мақұлбек не айтса да Мақұлдай береді, Естігенінің бәрін Құдайақы ақылдай көреді. Аңқылдап, саңқылдап, Дұрыс қой деп, Елдің бәрін Жомарт, жақсы Атыттай көреді. Бас шұлғып, Қайда жұмсаса, Сонда адымдай береді. Сол мінезінен Әлі күнге жаңылмай келеді. Мақұлбектің Мақұлдай бергенінің Жақсысы жақсы-ақ, ...Өзінің де пікірі, Ұстанымы, мінезі, Ақылы болуы да Керек емес пе Терең ойланып Бақсақ.

ҚИТЫҚБАЙ МЕН ТИТЫҚБАЙ

Қитықбай қитықса Бітті дей бер. Кісідегінің кілті аспанда. Оның қоймасының Алдын күнегіше күтті дей бер. Дүп-дүлейлер Қитықбай барылдақ Бар даусыменен Бақырып қалғанда Алды-артына қарамай Зытты дей бер. Осыдан-ақ қитықбайды Мыйтықпайтын мықты Дей бер.

Бастығыңның сөзі де, Басбұхынның сөзі де, Қыйтықбай үшін Түк те емес. Шік те емес, Бүк те емес. Ол үшін Бәрі бып та емес.

Ал, Тыйтықбай, Әй, Тыйтықбай, Қашан жүрер екен Мыйлықпай, Қашан көрсең Шаршап, шалдығып, Жүреді. Бір істі дұрыстап Аяғына апарып, Тындыра алмай Малтығып жүреді. Кейде алқынып Жүреді, Кейде, мұрынынан Шаншылып, жаншылып Жүреді. Әй, Титықбай, Титықбай Қойдың-ау бір Шыйрықбай.

Бекәдіп СЕМҚҰЛ

◆ «Мырс-мырс»

Жағмин

Мынау тағы да нені шығарды, Жағмині несі? Балқонды – қылтима, киоскіні – дүңгіршек деп аударғандай, бірдемені бықсытайын деді ме деп отырған шығарсыздар? Алаңдамаңыздар, мен аудармашы емеспін. «Қылтима» дегенді кім шығарғанын білмеймін, білім де келмейді. Ал Жағмин дегенге келсек, ол – жаңадан құрылған министрліктің қысқартылған атауы. Иә, солай! Қысқасы, Жағмин, яғни Жағымпаздану министрлігі құрылған бетте жан-жақтан оның бөлімдері де ашыла бастады. Жұмысы оңай жүріп кетті. Бір ай ішінде бүкіл штат толып қалыпты. Сондай бөлімнің бірі біздің ауданда да ашылды. Кәдімгідей той болды. Бастық болып сайланған Жақ Ашпасұлының нөкерлері жанында елпілдеп жүгіріп жүрді. Өйтпегенде қайтсін, бөлімнің жұмысы сол емес пе, заңмен бекітілген. Солай! Біреуі аяқ астындағы кілемді сыпырғышпен сыпырып, екіншісі үстіне түскен қарды үрлеп әлек.

Той-тойымен. Кейін сол бөлімде не болғанына көшейін. Жақ Ашпасұлы кабинетінде өзінің біртуар адам, бұл әлемдегі теңдессіз бастық екендігі туралы қызметкерлерінің әңгімесіне ұйы-ыып отырғанда есік дүңк етіп ашылып, ішке бір жігіт кіріп келді.

– Бұл не деген бассыздық?

Бастығымыздың кабинетіне баса-көктеп кіріп келетін сен кімсің? – деді бас маман.

– Шығыңыз да, қайтадан есікті қағып, біздің ауданымыздың қазіргі қорғаны, алып орманы болып отырған Жақ Ашпасұлынан рұқсат сұрап кіріңіз, – деп шәңк етті жағымпаз әйелдер бөліміндегі Гүлпатша ханым.

– Мен мұнда жұмысқа тұруға келдім, аты-жөнім – Кір Жұқпасұлы.

Жақ Ашпасұлы орнынан атып тұрып, түлкідей жылмындап, жаңағы жігіттің жанына жетіп барды. Қолын созып:

– Ассалау... Кір Жұқпасұлы, сізді күткеніме үш күн болды. Маған сізді келеді деп облыстағы бастық Бақ Ашарұлы айтып еді. Қош келдіңіз! – деп еді, анау қолын алған да жоқ. Ішке кірді де, Жақ Ашпасұлының орнына былш етіп отыра кетті. Бәрі аң-таң. Басекендеріне қарады да қалды...

◆ Күлкінің кереметі көп...

Сейіт КЕНЖЕАХМЕТҰЛЫ, сатирик:

Күлдіре білу – өнер, күле білу – өмір, күлкі болу – өлім

Әрдайым жадырап-жайнап, күліп-ойнап жүргенге не жетсін?! Жүзімізде үйірілген әдемі күлкі – біздей тамаша көңіл-күйдің бір көрсеткіші ғана емес, өмір жасымыздың ұзақтығының да бір кепілі деседі зерттеушілер.

Соңғы 250 жылда театрда ойнаған комиктермен, трагиктердің өмірін зерттей келе, швед ғалымдары комиктер ұзағырақ өмір сүреді деген тұжырым жасаған. Күлген кезде адамның иммунитеті жоғарылайды екен. Сондай-ақ ғалымдар жақсы күлкіні 25 минуттық жаттығу жасағанмен теңестіретінінен де баршамыз хабардармыз. Ал біреу білсе, біреу білмес, күлкіні зерттейтін арнайы ғылым да бар. Ол – гелотология (гректің «gelos»-«күлкі» сөзінен). Міне, осы ғылымның зерттеуінше, күлкі күйзеліске қарсы ең басты құрал көрінеді. Сондықтан да күнделікті күйбең тіршіліктен шаршап, жүйкеңіз жұқарса, құрысып-тырысып жүрген болсаңыз, бір уақыт езуге ерік беріп, рахаттана күліп алу керектігін ұмытпаңыз. Күлген кезде тыныс алу мүшелерінің жұмыс жасауы артады екен. Күлкі бетке массаж жасап, жан күлген сәтте қан тамыры кеңейіп, көзден шас та шығады, шаршағаның басылып қалады.

Жүзі жайнап, әрдайым көңілді, күліп жүретін жандар өзгелерге қарағанда жүрек ауруларына аз шалдығатын көрінеді.

Сондай-ақ адам күлген кезде беттегі ет талшықтары демалады. Бір нәрсеге ашуланып қабақ шытқанда немесе қатты ренжіген уақытта қырық үш бұлшық ет жиырылып түйілсе, күлген сәтте оның он жетісі ғана жиырылады екен. Сонымен бірге күлкі адам миының сол жақ жартысының жұмысын жақсартады деген де тұжырым бар. Тура осы мезеттегі биохимиялық процестер адамдарды күйзеліске түсіретін гормондардың пайда болуына жол бермейді. Қатты күлгенде қанда эпдорфин пайда болып, ауырған жердің сыздағанын басып тастайды. Ал мұның өзі адамды еңтікпеден, бастың сақинасы мен жауырын құрысуын әлсіретіп, емдеуге біршама септігін тигізсе керек. Күлкінің осындай тамаша қасиеттеріне көз жеткізген ғалымдар медицина саласында күлкіні пайдаға асыруды қолға алған-ды. Батыс елдерінде ондаған жылдар бұрын күлкімен емдейтін дәрігерлер – күлкітерапевтері пайда болған. Бұған себеп – сырқаттардың мінез-құлқын, көңіл-күйін зерттеу кезінде дәрігер мамандар күлкінің де әжептәуір ем болатынын анықтағандығы. Сондай-ақ бүгінде дәрігер-сайқымазақ деген еркік мамандар да бар. Олардың басты міндеті – дәрі-дәрмек пен инеден шаршаған науқастардың көңілін аулап, жаны күйзелген жандарға бір уақыт әдемі көңіл-күй сыйлау. Жақсы сөз – жарым

◆ Бүгінгі сатира

Бауырсақты жақсы көреді

Оқымысты ұлымыз шетелде тұрады. Келін де сол жақтан. Түсі қоңырқай. Руы – абориген. Өйтеуір, бауырсақты жақсы көреді. Соған тәубе дейміз.

Сол келіннен қатты қорқамын. Кемпір мал сауса да, дәретке шықса да соңынан қалмаймын.

Асығып жүріп, басымды есіктің жақтауына сан соқтым. Бас деген жаудың кемесіне ататын торпедо сияқты болып қалды. Өшкімді қиратып алдым. Өйтеуір етегінен ұстап жүремін.

Олар келген сайын алапес шорты мен мүйізді құбыжықтың суреті салынған футболкі әкеледі. Бірден кигізіп қояды. Сыбағаға – сағыз бен сосиска. Кенгурудың субесінен істелген. Құдалардың тамағы сол көрінеді.Кемпір: «Жүрісі адамға ұқсайтын бейшараны қалай жейміз», – дейді. Мен: «Оттама, же. Өліп қалмассың.Ұят болады», – деймін. Алда-жалда олар тұрып кетсе, тыға қоямыз. Сосын жасырып, мысыққа береміз.

Сөйлескен боламыз.

– Анау Байпақбай көкең қайтыс болған.

– Айтыс? Молодец!

– Кемпірі де қайтты.

– Тоже. Айтыс. Здорово.

– Әй, умер ғой, умер. Конеч. – Ол қолын сілтейді.

Айтысты ұмытпағанына қутыңдап куанып қаламыз. «Еппошамайт, еппошамайт», – деп. Басынан сипаймыз.

Бұл кезде келін отызға кеп қалған қара биенің құйрық-жалын тарап,аузын ашып жылап тұрады. «Протез, протез», – деп.

Біздің де көзімізге жас келіп қалады. Аузымыз біткелі қашан...

Сосын келін ала сиырды сабындап жуып, қыздай қып қояды.Құлап қалған монша, тартылып қалған қарасу еске түседі. Қозы-лақтарды қуып жүріп, мойындарына қоңырау тағады. Сөйтсек, келін бір үлкен зоопарктің дәрігері екен. Суретке түсіргенді ұнатады. Бізді, жан-жануарымызды сыртылтадады да жатады. Келген күні кемпір екеуіміздің ұйықтап

жатқанымызды білдіртпей түсірем деп, зәремізді ұшырған. Аық-қолымыз тартылып, тұра алмай қалғанбыз.

Олар еліне кеткенше үйге ешкім бас сұқпайды. Бірақ екі көзі біз жақта. Анадә көршінің келіні қайнап тұрған самаурыңға құлап, пісіп қала жаздады. Оң жақтағы үйдің кемпірі біздің үйді бақылап отырып, шалының көзіне шай қасықтың сабын тығып алыпты. Арғы жақтағы көршіні айғыры теуіп,төсек тартып жатыр. Біздің келін сияқты тісін түгендеп, құйрығын тарағанда дәу тарақтың сабы шабына тиіп кеткен ғой. Айта берсең, әңгіме жетеді.

Келін еліне жетісімен біз туралы көрке-кино ұйымдастырыпты. Абориген құдалар қайыршылар қорын ашып, мол ақша түсіріпті. Келесі жазда аудан мен ауылдың ортасына тақтайдай жол салып бермекші. Әр үйге жетпісінші жылдары шыққан машина сыйламақшы. Ағайындар аузын ашып, көзін жұмып отыр. Құдалардың даулетті болғаны жақсы ғой. Сендердің арқаларың деп. Жақын туыстар сексенінші жылы шыққан «жаңа» машиналерін тапсырып жатыр.

Тағы бір жаңалық. Оқымысты ұл зоопарктен анасы қайтыс болған маймылдың екі баласын асырап алыпты. Еркегіне менің, ұрғашысына шешесінің атын қойыпты. Біз есіне түскенде иіскеп жүреміз деп. Негірден қайтып келген жынды қарындасына суреттерін салып жіберіпті. «Сендерден айнымайды», – деп шиық-шыық күледі әлгі сайтан.

Өкіріп жыладық. Алты баласын асырай алмай жүрген кенжемізді сағындық. Ішіп қоятыны болмаса, нағыз өзім ғой...

Қайда екен? Тағы қандай компанияға құл боп жүр екен?

Базарбай ӘЛЕУХАНҰЛЫ

Келесі күні Жақ Ашпасұлы көңілді келді. Түнде облыстағы көкесіне жаңа келген қызметшісінің қалығын мәймөңкелеп жеткізгенде ол «бәрін шешем» деген. Кір Жұқпасұлы да келді: – Мен сізді «нөрмәлнй» ма десем, «стучайттап» қойыпсыз ғой. – Айналайын, менің жұмысым солай – бұл жерде болып жатқанның бәрін жоғары жаққа жеткізу. Олай болмаса, неге отырымын мұнда қонжыиып?..

Екеуі біраз тіресіп қалды. Қалта телефондары бірінен соң бірі шырылдай бастады. Анау өз көкесіне, мынау өз көкесіне қоңырау шалуға. Ақыры бұл дауға орталық телефоннан түскен қоңырау нүкте қойды. Ар жақтан қаһарлы да әмірлі дауыс естіледі:

– Әй, боқмұрындар (ол кісі басқаша айтты, боқтап айтты, мен соны жеткізуші болғаннан кейін сөздерін сәл әдемілегім келіп кеткені ғой, әншейін) біреуің – менің әйелімнің подружкасы Мықтыгүлдің ағасы Қақпыштын садикке барып жүрген ұлының

досы Ботиктің әкесінің туысы екенсің, енді бірін – менің құрдасым Боряның ағасы Мығымның досы Моняның ағасының баласы екенсің. Енді бұдан былай екеуің бір-біріңе жағымпазданбай, прямой маған жағынасындар. Болды!

– Өміріңізге құлдық, бәсеке! – Сіздің айтқаныңыз бізге заң ғой... Екеуі бірінен-бірі асып түсіп жатты. Ақ тер-көк тер болған олардың үні телефон өше де, өшер емес...

Тағы да бір апта өткенде жоғары жақтан бұйрық келді. Өуелде бұл жағымпаздануға қарсы министрлік болып құрылуы тиіс екен. Сол «қарсы» деген сөз түсіп қалған ғой. Бір күннің ішінде бүкіл қызметкерлер басқа жұмысқа ауысып кетті! «Опыт» бар ғой. Жағымпаздануға қарсы министрлік пен оның өңірлердегі басқармаларында қазір конкурс жарияланған. Жұмысқа тұрасың ба? Әй, білмейм... Маған Жағмин ұнап қалып еді, енді не болатынын!..

Әдебиет БЕЛГІБАЙҰЛЫ

Бұл дәстүрді күнтізбе (календарь) өзгерген кезде алғаш қабылдаған Франция елі екен. IX Карл 1564 жылы Жаңа жылды 1-қаңтардан бастау туралы жарлық шығарады. Ал бұған дейін Жаңа жыл мейрамы мен жылдың алмасуы 1-сәуірден басталатын. Карл жарлығынан соң Жаңа жыл 1-қаңтарда тойланатын болған. Бірақ мұндай өзгеріске кей адамдар қарсы болып, Жаңа жылды бұрынғыша 1-сәуір күні қарсы ала бастайды. Ал басқалар олардың бұл ісіне күліп, әлгілерге күлкілі сыйлықтар жібереді екен. Сонан соң олардың үйіне қонаққа барып, соңынан өз үйлеріне шақырып келеді. Соңынан, бәрі қалжыңдаса отырып, Жаңа жылды тойлаған көрінеді. Осыдан бастап біреулерді ақымақ қылу дәстүрі күлкілі сыйлықтар мен қалжың құттықтаулардан, адамдарды өтірік шақыру немесе бір жаққа жұмсау сияқты күлкілі әрекеттерден басталып, «Күлкі күні» деген атауға ие болған.

Құралай МҰРАТҚЫЗЫ

Осакаров ауданында өкім негізінде берілген учаскелер бойынша ақпарат

№ п/п	Аты-Жөні	Берілген учаскесінің негізі	Нысаналы мақсаты	Көлемі, га.	Орналасқан жері	Құқық түрі	Жалдау мерзімі
1	Шерипова Зульфия Миналимовна	25.01.2023 жылғы Қаратомар ауылдық округі әкімінің №3-ө	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,0162	Сенокосное ауылы Алтын Орда көшесі 2 үй 2 п	Жеке меншік	
2	Даку Сайра Расымбековна, Даку Куаныш Кусаинович	24.01.2023 жылғы Тельман ауылдық округі әкімінің №3-ө	Объектіге қызмет көрсету	0,2358	Тельман ауылы	Уақытша өтеулі ұзақ мерзімді жер пайдалану құқығы	
3	Нухайя Күнболат	26.01.2023 жылғы Ақбұлақ ауылдық округі әкімінің №4-ө	Ауыл шаруашылық техникасының тұрағына қызмет көрсету үшін	1,0	Роднички ауылы Аманат көшесі	Уақытша өтеулі ұзақ мерзімді жер пайдалану құқығы	
4	Яркова Ольга Геннадиевна	20.01.2023 жылғы Озерный ауылдық округі әкімінің №3-ө	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,1426	Озерное ауылы Степная көшесі 8 үй 1 п	Жеке меншік	
5	«Найдоровское» ЖШС	27.01.2023 жылғы Батпақ ауылдық округі әкімінің № 5-ө	Ғимаратты салу және пайдалану үшін	1,500	Ақпан ауылы Нижняя көшесі 2/9	Жеке меншік	
6	«Найдоровское» ЖШС	27.01.2023 жылғы Батпақ ауылдық округі әкімінің № 6-ө	Объектіге қызмет көрсету	0,7034 га	Ақпан ауылы	Жеке меншік сатып алу құқығымен	5 жыл
7	«Найдоровское» ЖШС	27.01.2023 жылғы Батпақ ауылдық округі әкімінің № 7-ө	Объектіге қызмет көрсету	0,6607 га	Ақпан ауылы	Жеке меншік сатып алу құқығымен	5 жыл
8	Комарова Несип Токеновна Комаров Жумабай Кызасвич	07.02.2023 жылғы Ақбұлақ ауылдық округі әкімінің №7-ө	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,0254	Ақбұлақ ауылы Западная көшесі 16 үй 1 п	Ортақ бірлескен жеке меншік	
9	Оспанов Марат Марсович	07.02.2023 жылғы Ақбұлақ ауылдық округі әкімінің №8-ө	Объектіге қызмет көрсету	0,2500	Ақбұлақ ауылы	Уақытша өтеусіз қысқа мерзімді жер пайдалану	2 жыл
10	«Kazakhmys Coal» ЖШС	07.02.2023 жылғы Ақбұлақ ауылдық округі әкімінің №9-ө	Талшықты-оптикалық байланыс желісін төсеу және пайдалану үшін	3,61	Ақбұлақ ауылы	Уақытша өтеулі ұзақ мерзімді жер пайдалану	49жыл
11	Какаш Хадуан	07.02.2023 жылғы Есіл ауылдық округі әкімінің №14-ө	Тұрғын үй салу үшін	0,1000	Есіл ауылы Ленин көшесі 43	Уақытша өтеулі қысқа мерзімді жер пайдалану	2 жыл
12	Шгель Виктор Робертович	15.02.2023 жылғы Есіл ауылдық округі әкімінің №17-ө	Объектіге қызмет көрсету	0,14	Есіл ауылы Советская көшесі 38	Жеке меншік	
13	Сотникова Ольга Александровна	18.01.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №5	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,0752	Осакаровка кенті Западная көшесі 31 үй	Жеке меншік	
14	Тулеубекова Жадыра Кайратовна	25.01.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №7	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,0803	Осакаровка кенті Мирная көшесі 22А	Жеке меншік	
15	Есентаев Ерлан Болатович	31.01.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №10	Объектіге қызмет көрсету	0,2031	Осакаровка кенті Сарыбұлақ көшесі 1а	Жеке меншік	
16	Кутищев Александр Николаевич	31.01.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №12	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,0830	Осакаровка кенті Геннадий Карапиди көшесі 40 үй 1 п	Жеке меншік	
17	Барейша Сергей Владимирович	31.01.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №13	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,1150	Осакаровка кенті Школьная көшесі 50 үй	Жеке меншік	
18	Ермолаев Евгений Анатольевич	31.01.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №14	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,1131	Осакаровка кенті Жеңіс көшесі 5 үй	Жеке меншік	
19	Шаумен Мурат	07.02.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №17	Тұрғын үй салу үшін	0,1000	Осакаровка кенті Шетке-Бұлақ көшесі 19 үй	Уақытша өтеулі қысқа мерзімді жер пайдалану	2 жыл
20	Кремляков Валерий Михайловичке	09.02.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №18	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,1500	Осакаровка кенті Шетке-Бұлақ көшесі 15/2 үй	Жеке меншік	
21	Кремляков Светлана Петровна	09.02.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №19	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,1500	Осакаровка кенті Шетке-Бұлақ көшесі 15/3 үй	Жеке меншік	
22	Авилхан Бахытжан	09.02.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №20	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,1000	Осакаровка кенті Күншуақ көшесі 17 үй	Жеке меншік	
23	Джабайханов Жандаулет Мубарякович	13.02.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №24	Тұрғын үй салу үшін	0,1000	Осакаровка кенті Шетке-Бұлақ көшесі 26 үй	Уақытша өтеулі қысқа мерзімді жер пайдалану	2 жыл
24	Молдабаева Камажай Сериковна	23.01.2023 жылғы Молодежный кенті әкімінің № 4-ө	Объектіге қызмет көрсету	0,1315	Молодежный кенті Дорожников көшесі 11Б	Жеке меншік	
25	Жалелова Алтын Сериковна	31.01.2023 жылғы Молодежный кенті әкімінің № 9-ө	Құрастырмалы-жиналмалы құрылымды орнату үшін	0,0360	Молодежный кенті Восток көшесі 1А	Уақытша өтеусіз қысқа мерзімді жер пайдалану	2 жыл
26	Шевцова Нета Александровна	02.02.2023 жылғы Молодежный кенті әкімінің № 10-ө	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,1035	Молодежный кенті Графтио көшесі 9 үй 1 п	Жеке меншік	
27	Ольжабеков Марал	07.02.2023 жылғы Молодежный кенті әкімінің № 12-ө	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,0463	Молодежный кенті Гидростроителей көшесі 9/1 үй	Уақытша өтеусіз қысқа мерзімді жер пайдалану	2 жыл
28	Функнер Надежда Ивановна	07.02.2023 жылғы Молодежный кенті әкімінің № 13-ө	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,0927	Молодежный кенті Мира көшесі 14 үй 12п	Жеке меншік	
29	«Kazakhmys Coal» ЖШС	10.02.2023 жылғы Молодежный кенті әкімінің № 14-ө	Оптикалық кабель төсеу үшін және жүргізу үшін	0,0211	Молодежный кенті	Уақытша өтеулі ұзақ мерзімді жер пайдалану	49 жыл
30	Хамеш Жумаахан	17.02.2023 жылғы Тельман ауылдық округі әкімінің №5-ө	Мал жаю және шөп шабу	38,0000	Тельман ауылы	Уақытша өтеусіз қысқа мерзімді жер пайдалану	4 жыл 11 ай
31	«KAZPROTECT» ЖШС	20.02.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №25	(ғимарат) объектіге қызмет көрсету	0,5	Осакаровка кенті Әлихан Бөкейханов көшесі 26 үй	Жеке меншік	
32	Сураухан Бауржан	27.02.2023 жылғы Молодежный кенті әкімінің № 19-ө	Объектіге қызмет көрсету	0,03	Молодежный кенті Абай көшесі 17/1 үй	Уақытша өтеусіз қысқа мерзімді жер пайдалану	2 жыл
33	Смайль Болоот	23.02.2023 жылғы Ақбұлақ ауылдық округі әкімінің №10-ө	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,0251	Ақбұлақ ауылы	Жеке меншік	
34	Хайдолда Халамхат	28.02.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №31	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,1	Осакаровка кенті Болашақ көшесі 26 Б үй	Жеке меншік	
35	Ларин Александр Владимирович, Ларина Тамара Зиннуровна	01.03.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №33	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,0617	Осакаровка кенті Линейная көшесі 32 үй	Ортақ бірлескен жеке меншік	
36	Ибраев Жанибек Сагындыкович	01.03.2023 жылғы Тельман ауылдық округі әкімінің №6-ө	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,25	Тельман ауылы Заготзерновская көшесі 23/1	Уақытша өтеулі қысқа мерзімді жер пайдалану	2 жыл
37	Жахымаш Дилдагүл	10.03.2023 жылғы Осакаровка кенті әкімінің №36	Жеке қосалқы шаруашылығын жүргізу үшін	0,1000	Осакаровка кенті Сарыбұлақ көшесі 36 үй	Жеке меншік	

Информация по предоставленным участкам в Осакаровском районе на основании распоряжения

№ п/п	ФИО	Основание предоставления	Целевое назначение	Площадь, га.	Место нахождения земельного участка	Вид права	Срок аренды
1	Шерипова Зульфия Миналимовна	Распоряжение акима сельского округа Каратомарского №3-р от 25.01.2023 г.	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,0162	Село Сенокосное улица Алтын Орда дом 2 кв 2	Право частной собственности	
2	Даку Сайра Расымбековна, Даку Куаныш Кусаинович	Распоряжение акима сельского округа Тельманского №3-р от 24.01.2023 г.	Для обслуживания объекта	0,2358	Село Тельман	Право временного возмездного долгосрочного землепользования	
3	Нухайя Күнболат	Распоряжение акима сельского округа Акбулак №5-р от 17.01.2023 г.	Для строительства канализационных сетей о ичистных сооружений к ним	1,0	Село Роднички улица Аманат	Право временного возмездного долгосрочного землепользования	
4	Яркова Ольга Геннадиевна	Распоряжение акима Озерного сельского округа №3-р от 20.01.2023 г.	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,1426	Село Озерное улица Степная дом 8 кв 1	Право частной собственности	
5	ТОО «Найдоровское»	Распоряжение акима Батпактинского сельского округа №5-р от 27.01.2023 г.	Для ведение личного подсобного хозяйства	1,500	Село Ақпан улица Нижняя 2/9	Право частной собственности	
6	ТОО «Найдоровское»	Распоряжение акима Батпактинского сельского округа №6-р от 27.01.2023 г.	Для обслуживания объекта	0,7034	Село Ақпан	Право частной собственности	5 лет
7	ТОО «Найдоровское»	Распоряжение акима Батпактинского сельского округа №7-р от 27.01.2023 г.	Для обслуживания объекта	Село Ақпан	Село Карагайлы улица Школьная 32	Право частной собственности	5 лет
8	Комарова Несип Токеновна Комаров Жумабай Кызасвич	Распоряжение акима сельского округа Акбулак №7-р 07.02.2023 г.	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,0254	Село Акбулак улица Западная дом 16 кв 1	Право частной общесовместной собственности	
9	Оспанов Марат Марсович	Распоряжение акима сельского округа Акбулак №8-р 07.02.2023 г.	Для строительства тепличного комплекса	0,2500	Село Акбулак	Право временного безвозмездного краткосрочного землепользования	2 года
10	ТОО «Kazakhmys Coal»	Распоряжение акима сельского округа Акбулак №9-р 07.02.2023 г.	Для ведение личного подсобного хозяйства	3,61	Село Акбулак	Право временного возмездного долгосрочного землепользования	49 лет
11	Какаш Хадуан	Распоряжение акима сельского округа Есиль №14-р 07.02.2023 г.	Для строительства жилого дома	0,1000	Село Есиль улица Ленина 43	Право временного возмездного краткосрочного землепользования	2 года
12	Шгель Виктор Робертович	Распоряжение акима сельского округа Есиль №17-р 15.02.2023 г.	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,14	Село Есиль улица Советская 38	Право частной собственности	2 года
13	Сотникова Ольга Александровна	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 08.01.2023 №5-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,0752	Поселок Осакаровка улица Западная дом 31	Право частной собственности	
14	Тулеубекова Жадыра Кайратовна	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 25.01.2023 №7-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,0803	Поселок Осакаровка улица Мирная дом 22А	Право частной собственности	
15	Есентаев Ерлан Болатович	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 30.01.2023 №10-р	Для обслуживания объекта	0,2031	Поселок Осакаровка улица Сарыбұлақ дом 31	Право частной собственности	
16	Кутищев Александр Николаевич	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 31.01.2023 №12-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,0830	Поселок Осакаровка улица Геннадий Карапиди дом 40 кв 1	Право частной собственности	
17	Барейша Сергей Владимирович	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 31.01.2023 №13-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,1150	Поселок Осакаровка улица Школьная дом 50	Право частной собственности	
18	Ермолаев Евгений Анатольевич	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 31.01.2023 №14-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,1131	Поселок Осакаровка улица Жеңіс дом 5	Право частной собственности	
19	Шаумен Мурат	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 07.02.2023 №17-р	Для строительства жилого дома	0,1000	Поселок Осакаровка улица Шетке-Булак дом 19	Право временного возмездного краткосрочного землепользования	2 года

◆Мемлекеттік қызмет

Мемлекеттік қызмет – мәртебелі міндет

Мемлекеттік қызметші өзінің қарапайымдылығымен, жоғары білімімен, әділдігімен үлгі болатын, азаматтармен жұмыс барысында сыпайылық танытып, елінің мүддесіне қызмет ететін Қазақстан Республикасының азаматы.

Мемлекеттік қызметшіге қойылатын ең басты талап – мемлекет пен халық мүддесінің алдындағы жауапкершілігі. Жауапкершілік болған жағдайда халықтың мемлекеттік қызметшілерге деген сенімі артып, қоғам мен мемлекет арасында мықты көпір орнатуға өз әсерін тигізетіні сөзсіз.

Сондықтан, мемлекеттік қызметші өзінің жауапкершілігін, мәртебесін сезіне отырып, әдеп нормалары шегінен шықпауы тиіс және ең бастысы халыққа қызмет ететінін естен шығармауы керек.

Өзінің қызметтік міндеттерін тиісінше орындамағаны үшін мемлекеттік қызметшілер Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес азаматтық-құқықтық, тәртіптік, әкімшілік, қылмыстық жауапкершілікке тартылады.

Мемлекеттік қызметшілер арасында жиі қолданылатын жауапкершіліктің бір түрі - ол тәртіптік жауапкершілік.

Өзіне жүктелген міндеттерді тиісінше орындамай, лауазымдық өкілеттіктерін асыра пайдаланып, қызметтік әдепті бұзып, Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген мемлекеттік қызметте шектеулерді сақтамағаны үшін мемлекеттік қызметшіге тәртіптік жаза қолданылады.

Аталған фактілер орын алған жағдайда, тәртіптік теріс қылыс жасау фактісі жан-жақты зерделенеді және кейбір кезде қызметтік тергеу-тексеру жүргізілуі мүмкін.

Сонымен қатар, тәртіптік жауапкершілікке тартудың тәртібі және мемлекеттік қызметшінің осыған байланысты құқықтары мен міндеттері айқындалған. Аталған талаптарды сақтау міндетті болып табылады.

Мемлекеттік қызметші өзін тәртіптік жауаптылыққа тартылуына байланысты барлық материалдармен міндетті түрде таныстырылады, оған қызметтік тексеру рәсіміне жеке өзінің қатысу құқығы беріледі.

Қарастыру нәтижесі бойынша мемлекеттік қызметші тәртіптік теріс қылық жасау дерегі расталғанда, ол заңнамаға сәйкес тиісті жауапкершілікке тартылады.

Бұл ретте, мемлекеттік қызметші жүктелген тәртіптік жазасымен келіспеген жағдайда мемлекеттік қызмет істері жөніндегі уәкілетті органға немесе сотқа шағымдана алады.

Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің Қарағанды облысы бойынша департаменті мемлекеттік органдардың тәртіптік практикасына тұрақты түрде талдау жүргізеді.

Талдау көрсеткендей, 2021 жылмен салыстырғанда 2022 жылы тәртіптік жауапкершілікке тартылған адамдардың саны 11% және оның ішінде мемлекеттік қызметке кір келтіретін тәртіптік теріс қылықтары үшін жауапқа тартылған адамдардың саны 72% азайған.

Көбінесе мемлекеттік қызметшілер азаматтармен қарым – қатынаста дерекілік фактілеріне жол бергені, әдепсіздік танытқаны, яғни теріс іс-әрекеттерімен қоғам тарапынан сынға ұшырағаны үшін жауапқа тартылады.

Осыған орай, Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің Қарағанды облысы бойынша департаментімен халықтың мемлекеттік органдарға деген сенімін нығайтуға, қызметте өзара қарым-қатынастың жоғары мәдениетін қалыптастыруға және мемлекеттік қызметшінің әдепсіз әрекетін алдын алуға бағытталған шараларды жүзеге асыруда.

2016 жылдан бастап «Әдеп жөніндегі уәкіл» институты енгізілген болатын және аталған уәкілдің функциясы ұжымда беделді және басшылық лауазымдағы мемлекеттік қызметшілерге жүктелген. Бұл институттың басты мақсаты мемлекеттік қызметтегі тәртіпті нығайту болып табылады.

Әдеп жөніндегі уәкілдер де аталған бағытта жұмыстарын күшейтулері қажет.

Әдептілік, ар-намыс – адамдықтың белгісі.

Тұрпайы мінез, жат қылық – надандықтың белгісі.

Сондықтан, «Мен мемлекеттік қызметшімін» деген кез келген азаматтың әрекеті, тәртібі мінсіз болуы қажет. Әрбір мемлекеттік қызметші Әдеп кодексін, «Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметі туралы», «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Заңдарының талаптарын сақтап, мемлекеттік қызметті адал атқаруы керек.

Өз кезегінде, мемлекеттік қызметшілерге тәртіптік жаза қолдану кезінде бұзушылықтарға жол берілген жағдайда, Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің Қарағанды облысы бойынша департаментіне жүгінуге болады (Қарағанды қ., Н.Назарбаев даңғылы, 39, тел. 8 (7212)50-40-75).

А.НАУРЫЗБАЕВ,
Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің
Қарағанды облысы бойынша департаменті
басшысының орынбасары,Әдеп жөніндегі кеңес
хатшылығының меңгерушісі.

Уважаемый Балтин Ержан Сайранбекович!

Поздравляем с днем рождения! От всей нашей семьи желаем крепкого здоровья, большой удачи и постоянного успеха, замечательного настроения, абсолютной уверенности в себе и искренней любви родных, друзей, знакомых и коллег. Пусть этот день не только прибавит год к жизни, но и позволит почувствовать себя увереннее, счастливее, решительнее.

С/п Нұржан, Айжан, Жұлдыз, Асель, Назира, Асан, Усен, Гүльсара, Вера и Мама

◆Новости района

Сделано в Казахстане

ОТ МЫЛА ДО ВЫСОКОТЕХНОЛОГИЧНЫХ ГАДЖЕТОВ, ОТ КАЧЕСТВЕННОЙ СПОРТИВНОЙ ОДЕЖДЫ ДО ВКУСНЕЙШЕГО МОРОЖЕНОГО, ОТ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОЙ ОДЕЖДЫ ДО ПОШИВА ДОМАШНЕГО ТЕКСТИЛЯ - ЭТИ И МНОГИЕ ДРУГИЕ КАЧЕСТВЕННЫЕ, ОРИГИНАЛЬНЫЕ, ПОЛЕЗНЫЕ, КРАСИВЫЕ ТОВАРЫ ПРОИЗВОДЯТ КАЗАХСТАНСКИЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛИ. РАЗВИТИЕ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В КАЗАХСТАНЕ НА СЕГОДНЯШНИЙ ДЕНЬ ЯВЛЯЕТСЯ ОДНИМ ИЗ ПРИОРИТЕТНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ, ПОСКОЛЬКУ ОТРАСЛЬ ИМЕЕТ СОЦИАЛЬНУЮ ЗНАЧИМОСТЬ, ОБЕСПЕЧИВАЯ ВЫСОКУЮ ЗАНЯТОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ.

Главная задача швейной промышленности – удовлетворение растущей потребности населения в одежде высокого качества, конкурентоспособной одежды, имеющей рациональную структуру ассортимента и разнообразие. Швейная промышленность является одной из ведущих отраслей легкой промышленности, целью которой является удовлетворение потребностей всех возрастных групп в одежде. В поселке Осакаровка есть свой швейный цех по производству специализированной одежды ТОО «Kazprotect», который был открыт в 2021 году. Арай Билялова вместе с мужем приняла решение запустить цех по пошиву специализированной одежды для

рабочих, врачей, поваров. Сейчас предприниматель также занимается пошивом домашнего текстиля - экологические сумки, постельное белье, детские гипоаллергенные комплекты и другое. Для открытия швейного цеха предприниматели вложили порядка 300 миллионов тенге собственных средств. Продукция ТОО соответствует международному стандарту серии ISO 9001. Сейчас в швейном цехе работает 31 сотрудник, в целом же цех снабжен 80 швейными машинами. Дело конечно нужное и полезное. Важным моментом в восстановлении и развитии швейной промышленности страны является эффективное использование имеющихся сырьевых, трудовых, производственных и других ресурсов. Малые предприятия с целью привлечения потребителей стремятся к максимально возможному снижению цен, установлению доверительных отношений с клиентом, гибкому приспособлению к требованиям клиентов, тем самым, обеспечивая себе возможность выживания в

конкурентной борьбе. Идеальное сочетание целей предприятий сферы сервиса по работе с потребителем и требований клиентов обеспечит и той и другой стороне выгоды. Во многом этому способствует рациональная организация обслуживания потребителей, позволяющая сглаживать противоречия, возникающие между производителем услуг и их потреблением. ТОО "Kazprotect" приглашает всех желающих на работу. Они не только обучают, но и трудоустраивают всех, прошедших обучение. Пройдя краткосрочные курсы, женщины смогут получить такие специальности, как швея, закройщица, вышивальщица, мастер швейного цеха. Есть желание работать на швейном производстве, тогда добро пожаловать в ТОО «Kazprotect». ТОО «Kazprotect» готово пошить спецодежду для крестьянских и фермерских хозяйств района, охранных и силовых структур. Сделано в Казахстане – это звучит гордо!

Собственный корреспондент.

20	Кремляков Валерий Михайлович	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 09.02.2023 №18-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,1500	Поселок Осакаровка Шетке-Булак дом 15/2	улица	Право частной собственности	
21	Кремлякова Светлана Петровна	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 09.02.2023 №19-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,1500	Поселок Осакаровка Шетке-Булак дом 15/3	улица	Право частной собственности	
22	Авилхан Бахытжан	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 09.02.2023 №20-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,1000	Поселок Осакаровка Куншуак дом 17	улица	Право частной собственности	
23	Джабайханов Жандаулет Мубарякович	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 13.02.2023 №24-р	Для строительства жилого дома	0,1000	Поселок Осакаровка Шетке-Булак дом 26	улица	Право временного возмездного краткосрочного землепользования	2 года
24	Молдабаева Камажай Сериковна	Распоряжение акима поселка Молодежный от 23.01.2023 №4-р	Для обслуживания объекта	0,1315	Поселок Молодежный Дорожников дом 11Б	улица	Право частной собственности	4 года 11 месяцев
25	Жалелова Алтын Сериковна	Распоряжение акима поселка Молодежный от 31.01.2023 №9-р	Для строительства и обслуживания высотной опоры станции сотовой связи	0,0360	Поселок Молодежный Восток дом 19А	улица	Право временного безвозмездного краткосрочного землепользования	2 года
26	Шевцова Нета Александровна	Распоряжение акима поселка Молодежный от 02.02.2023 №10-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,1035	Поселок Молодежный Графтио дом 9 кв 1	улица	Право частной собственности	
27	Ольжабекова Марал	Распоряжение акима поселка Молодежный от 07.02.2023 №12-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,0463	Поселок Молодежный Гидростроителей дом 9/1	улица	Право временного безвозмездного краткосрочного землепользования	2 года
28	Функнер Надежда Ивановна	Распоряжение акима поселка Молодежный от 07.02.2023 №13-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,0927	Поселок Молодежный Мира дом 14 кв 12	улица	Право частной собственности	
29	ТОО «Kazakhmys Coal»	Распоряжение акима поселка Молодежный от 10.02.2023 №14-р	Для обслуживания зернохранилища	0,0211	Поселок Молодежный		Право временного возмездного долгосрочного землепользования	49 лет
30	Хамеш Жумаахан	Распоряжение акима Тельманского сельского округа №5-р от 17.02.2023 г.	Для выпаса скота и сенокосения	38,0000	Село Тельман		Право временного безвозмездного краткосрочного землепользования	4 года 11 мес
31	«KAZPROTECT» ЖШС	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 20.012.2023 №25-р	Для обслуживания объекта (здание)	0,5	Поселок Осакаровка Әлихан Бөкейханов дом 67	улица	Право частной собственности	
32	Сураухан Бауржан	Распоряжение акима поселка Молодежный от 27.02.2023 №19-р	Для обслуживания объекта	0,03	Поселок Молодежный Абая дом 17/1	улица	Право временного безвозмездного краткосрочного землепользования	2 года
33	Смайль Болоот	Распоряжение акима сельского округа Акбулак №10-р 23.02.2023 г.	Для ведения личного подсобного хозяйства	0,0251	Село Акбулак		Право частной собственности	
34	Хайдолда Халамхат	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 28.02.2023 №31-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,1	Поселок Осакаровка Западная дом 31	улица	Право частной собственности	
35	Ларин Александр Владимирович, Ларина Тамара Зиннуровна	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 01.03.2023 №33-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,0617	Поселок Осакаровка Западная дом 31	улица	Право частной общесовместной собственности	
36	Ибраев Жанибек Сагындыкович	Распоряжение акима Тельманского сельского округа №6-р от 01.03.2023 г.	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,25	Село Тельман Заготзерновская 23/1	улица	Право временного возмездного краткосрочного землепользования	2 года
37	Жахымаш Дилдагул	Распоряжение акима поселка Осакаровка от 10.03.2023 №36-р	Для ведение личного подсобного хозяйства	0,1000	Поселок Осакаровка Сарыбулак дом 36	улица	Право частной собственности	

Осакаров ауданында қаулы негізінде берілген учаскелер бойынша ақпарат

№ п/п	Аты-Жөні	Берілген учаскесінің негізі	Нысаналы мақсаты	Көлемі, га.	Орналасқан жері	Құқық түрі	Жалдау мерзімі
1	«Осакаров ауданының тұрғын үй коммуналдық шаруашылығы, жолаушылар көлігі, автомобиль жолдары және тұрғын үй инспекциясы бөлімі» ММ	18.01.2023 жылғы Осакаров ауданының әкімдігі № 02/02 қаулысы	1-ші сұрыпты эк өндіру зауытының көлік инфрақұрылымы объектілеріне қызмет көрсету үшін	2,5949	Қаратомар ауылдық округі	Тұрақты жер пайдалану	

Информация по предоставленным участкам в Осакаровском районе на основании постановления

№ п/п	ФИО	Основание предоставления	Целевое назначение	Площадь, га.	Место нахождения земельного участка	Вид права	Срок аренды
1	ГУ «Отдел жилищно-коммунального хозяйства, пассажирского транспорта, автомобильных дорог и жилищной инспекции Осакарвского района»	Постановление акимата Осакаровского района № 02/02 от 18.01.2023 г.	Для обслуживания объектов транспортной инфраструктуры завода по роизводству извести 1-го сорта	2,5949	Қаратомарский сельский округ	Право посточнного зем-лепользования	

ХАБАРЛАНДЫРУ

10.05.2023 жылы, сағат 14.00, Қарағанды облысы, Осакаров ауданы, Дальний (Жансары) а. о., Дальнее (Аманконыр) а., Бейбітшілік к., 23, ауыл клубы мекенжайы бойынша "Қарағанды облысы, Шығыс Борлы кен орнындағы марганец кенінің қорын игеру бойынша тау-кен жұмыстары жобасы жоспарына" «Қоршаған ортаға әсерді бағалау (ҚӨӘБ)» құжаттар материалдары бойынша ашық жиналыс түрінде қоғамдық тыңдау өтеді. Жобалық құжаттама пакетімен бірыңғай экологиялық порталда танысуға болады <https://ecportal.kz> / және ЖАО сайтында "Павлодар обл. табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы" ММ <https://www.gov.kz/memleket/entities/karaganda-tabigat/> "қоғамдық тыңдау" бөлімінде. Барлық ескертулер және / немесе ұсыныстар қоғамдық тыңдаулар өткізілетін күнге дейін 3 жұмыс күнінен кешіктірмей бірыңғай экологиялық порталда, және " Павлодар облысы табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы" ММ, Қарағанды қаласы, Лободы көшесі, 20, тел. 8(7212)56-81-66, e-mail: expertiza.upr_krg@mail.ru, к. мекенжайы бойынша қабылданады. Тапсырыс беруші: «Борлы ТКК» ЖШС; БСН 131240008922; ҚР, Қарағанды облысы, Осакаров ауданы., Молодежный кенті, Пушкин көш. 8 үй, пәт.2, тел; +7 (778)7756888, e-mail: kanslu@mail.ru., 812198888@mail.ru. Өзірлеуші: ЖК «Муканбедиева Б.Б» ЖШС; ЖСН 860609401757; ҚР, Астана қ. Ж.Нәжімеденов көш. 37/92а. тел.: 8(778)7756888, e-mail: 812198888@mail.ru. Өсер ету аумағы: Қазақстан Республикасы, Қарағанды облысы, Осакаровка ауданы, Дальний (Жансары) а. о., Дальнее (Аманконыр) а., Қосымша ақпаратты электрондық пошта арқылы алуға болады: e-mail: 812198888@mail.ru. және телефон нөмірі бойынша: 8 (78)7756888.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

10.05.2023 г. в 14.00 часов по адресу Карагандинская обл., Осакаровский район, Дальний (Жансары) с.о., с. Дальнее (Аманконыр), ул. Бейбитшилик-23 сельском клубе состоятся общественные слушания в форме открытого собрания по проектным материалам «Оценка воздействия на окружающую среду (ОВОС) к «Проекту плана горных работ отработки запасов марганцевых руд месторождения Борлы Восточный в Карагандинской области». С пакетом проектной документации можно ознакомиться на Едином экологическом портале <https://ecportal.kz/> и сайте МИО ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Карагандинской области» <https://www.gov.kz/memleket/entities/karaganda-tabigat/> в разделе «Общественные слушания». Все замечания и/или предложения принимаются в срок не позднее 3 рабочих дней до даты проведения общественных слушаний на Едином экологическом портале, а также по адресу г. Караганда, улица Лободы, д.20 ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Карагандинской области» тел. 8(7212) 56-81-66, e-mail: expertiza.upr_krg@mail.ru. Заказчик: ТОО «ГРК «БОРЛЫ»; БИН 131240008922; Карагандинская область, Осакаровский район, пос.Молодежный, ул.Пушкина, дом 8., тел.: +7 (778) 7756888, e-mail: kanslu@mail.ru., 812198888@mail.ru Разработчик: ИП «Муканбедиева Б.Б» ИИН 860609401757., г.Астана, ул.Ж.Нажимединова 37/92а. тел.: 8(778) 775 68 88, e-mail: 812198888@mail.ru. Территория воздействия: Республика Казахстан, Карагандинская область, Осакаровский район, Дальний (Жансары) с.о., с. Дальнее (Аманконыр). Дополнительную информацию можно получить по эл.адресу: e-mail: 812198888@mail.ru. и номер телефону: 8 (778) 775 68 88.

◆ Ойтолғам

Қазақ танымындағы қара жердің құны

«Қайырлы болсын сіздерге, менен қалған мынау Еділ жұрт...» Қазтуған жыраудың «Алаң да алаң, алаң жұрт» деп басталатын осы толғауының тақырыбын «Қайран Еділ» екен деп ойлап келдік. Елдің жадында сақталып, осы заманға жеткен сөз – XV ғасырда туған ең көне толғаулардың бірі. Өшейін толғау деуге келмейтін ұлы туынды десе жарасады. Ел айырылған алмағайып кезеңнің бейнесін кейіптеген шығарма жерін тастай көшкен жұрттың зарын да, заңғарлығын да аңғартады.

Аза бойы қаза болып бара жатса да, асқан бір асқақтықпен жырлайды ғой қимастықтың өзін. Кемел ұлттың баласының аузынан шығатын сөз, білгенге. Басқасын айтпағанда, жырдағы кісі аттарының өзі жеке тоқталып, арнайы зерттеп жазатын тақырып деуге тұрарлық. Ақылмен білгенге Арқаға ма, Сырға ма көшпесе болмайтынына анық көзі жеткен, бірақ, бөлен атадан бері кіндігінен байланған қонысына қимай-қимай қарайлаумен, ақыры көшуді ұйғарып, ұзақырап бара жатып кері бұрылып, атақонысына соңғы рет бір қарап алып, көз ұшына дейін кетіп қалған көшке қайта шапқан Қазтуған бүтін қазақтың өзі десе болады. Едәуір жер қара үзіп кеткен көшті қуып жетем деп атының басын жіберіп, ауаға жасын жұтқызып жылап бара жатып айтқан сөзі: «Қайырлы болсын сіздерге!». Кім қалай түсінеді мұны? «Азаулының Ыстанбұлдан несі кем» деген ұлттың сол кездегі рухы мен табиғатын әйгілемей ме?

Қазтуғанның осы «Қайран Еділі» мен Асан қайғының «Қырында киік жайлаған» толғауының арасында тарихи байланыс бар ма, жоқ па, біле бермейміз. «Еділ деген қиянға, еңкейіп келдің тар жерге, мұнда кеңес қылмадың» демей ме Асан қайғы? Кеңес қылмағаны – тұрақтап отырмағаны. Соған қарағанда екеуінің оқиғасы бір болғанға ұқсайды. Екеуінде де Еділді тастап кетіп тұр ғой. Айтпағымыз бұл да емес. Айтпағымыз – қазақ ұраны мен зарына айналған жыр-толғаудың бәрі атамекен, жерімен байланысты. Түптеп келіп жібергенде тарихының өзі осы жырларда тұрғанын айтарға керек.

«Аспанда Көк Тәңірі, төменде қара жер жаралғанда, екеуінің арасында адам баласы жаралған». Түріктен тарайтын қазақ халқының тарихы бастау алатын ұлы Күлтегін жазуының да негізі жерде жатыр... «Бұлдырап артта қалып бұлаң жас та, Айықпай тұрып алды тұман – баста. Аспанда – Көк Тәңірі, Жерде – Халық, Дүниеден түк сезбедім

бұдан басқа» (Серік Ақсұңқарұлы). Бұл – бүгінгі қазақ жыры. Піл сауырлы қара жерді айтпай кетпейді. Абылай хан Бұқар жыраудан бұл тығырықтан шығудың жолы қайсы дегенде жырау «халықты Жиделібайсыңға көшір» дегені айтылады. «Жиделібайсын жерінде». «Алпамыс» жырының әлһамы осылай басталады. Мекеге барып келген үлкен бір атамыз «Көк пен жердің баласы боп қалам» депті. Қысқасы, жер – қазақтың ішіне түсіп, психологиясына айналып кеткен ең қасиетті ұғым. Байырғы тілдік қолданысында әлем демей, жер-көк, жер беті атаған. Сондықтан «мен жерде өмір сүрмеймін, жер менде өмір сүреді» деген Мираc Асанның сөзіне оскырына қараудың жөні жоқ.

Алысқа бармай-ақ, қазіргі қазақ әнұранын алса да жеткілікті. Шәмші айтады ғой. «Елу тоғызыншы жылы қазақтар: «орыстар біздің жерімізді алып қояйын деп жатыр. Терістіктегі бес өңірді Целинный край етіп, Ресейдің қарамағына қосып алмақшы» деген соң, елге патриоттық ұран тастау үшін ҰРАН ӨН жаздым» дейді ұлы Шәмші. Жазғанының ҰРАН ӨН (әнұран) екенін өзі айтып тұр. «Оның сөзін жазған қазақтың өте талантты ақыны Жүмекен Нәжімеденов. Радиодан жігіттерге күніне екі-үш мәрте бергізіп қоямыз» деп жалғастырады. Сонда қазіргі қазақ әнұранының өзі жерге байланысты туған болады.

Жырмен жеткен тарих мұнымен де шектеліп қалмайды. «Еділ үшін егестік, Телтер үшін тебістік. Жайық үшін жандастық, Қиғаш үшін қырылдық, төндікті, малды бермедік» дейтін Махамбет сөзінің бетін ашып, сырына үңілгенде, ұлан-ғайыр кеңістікке тап боласыз. «Қиғаш үшін қырылса, теңдік пен мал үшін» екен. Мұндағы теңдік пен мал үшін – ел мен жердің дәулеті, ырыс пен несібе. Үлесіндегі жер бетінде ұлт болып ұйысарға, жұрт болып

қоғамдасарға осы екеуі де керек. Демек ұлт көсемі Әлихан Бөкейханның елдік ұраны бастауын баба танымнан алғанын байқау қиын емес: «Жер, жер және жер! Өйткені жерсіз Отан жоқ! Жерсіз адам жоқ! Жерсіз мемлекет болмайды!», деді Алаш арысы.

Әдебиеттің ғаламаты да сол, жыр тілінде кестеленген екі ауыз сөздің астарында әлем аунап, замандар алмасып жатады. Осы тұста қазақ тарихында айтпай кетуге болмайтын екі туындыны ерекше атар едік. Жоғарыда келтірген Қазтуған жыраудың «Қайран Еділі» өз алдына ұлыс болған Қазақ ордасының құрылуының басындағы толғау болса, сол ұлы хандықтың жоңғар шапқыншылығынан ойсырай жеңілген өтпелі кезеңінің азалы күйін шертетін бір шығарма – «Елім-ай» зары.

Бұрын халық әні ретінде айтылып жүрген елдің зары кейінде Қожаберген жыраудыкі делініп жүр. Жоңғар шапқыншылығынан босып кеткен жұрттың зар-наласы. Өннен гөрі азаға келеді. Замананың ащы зары. Және бір ғажабы, мұндай туындыларды көпшілік өмірі есінен шығармайды. Қай уақытта, қандай оқиғаға байланысты туғанын да ұмытпайды. Тура осы сияқты тағы бір толғағы жеткен зардан туған шығарма – «Самалтау» әні. «Атты емеспіз, жаяумыз, Жаяудан да баяумыз. Он бес күндей жүргенде, Омскіге таяумыз» делінетін. Бұл «Елім-ай» мен «Самалтаудың» зары да жерден басталады. Бірі Қаратаудан құласа, келесісі Самалтауын аңсайды. Ең бастысы, екі туынды қазақ тарихындағы екі дәуірдің тарихынан сыр шертетіндігі. Бірі – жоңғар шапқыншылығы, екіншісі орыс отаршылдығы тұсындағы заманның запыраны, жыр тілінде қалған. Ал Қазтуған жырымен салыстырса, бұлардың табиғатындағы рух пен мінез туралы сөз – бөлек әңгіме.

Жәнібек ӘЛИМАН.

Собственник:
ТОО «Районная газета «Сельский труженик» Осакаровского района Карагандинской области

Директор ТОО «Районная газета «Сельский труженик» Құрманғазы Өтебай

Главный редактор Құндыз Хапан

Пишите, звоните, делитесь историями и новостями, подписывайтесь.

Сайт:

selskitryjenik.kz

Instagram:

@selskiy_truzhenik

Facebook:

[selskiy.truzhenik](https://www.facebook.com/selskiy.truzhenik)

Номер редакции:

4-30-19

Связаться с

редактором:

+7 775 548 3523

otebay-k@mail.ru

Газета печатается в

ТОО «Арко»

Адрес: 100061,

г. Караганда,

ул. Сатпаева, 15.

Телефон 41-17-83

Печать офсетная.

Объем 1,5 п.п.

Заказ 13

Тираж 2000

Газета выходит

1 раз в неделю

Ответственность

за достоверность

сведений,

содержащихся

в публикациях

газеты, в том

числе в рекламе,

несут авторы

публикаций и

рекламодатели

Индекс 65620

Газета

зарегистрирована

за № 13085-Г от

15 октября

2012 года в

Министерстве

культуры и

информации

Республики

Казахстан

◆ Звонок в редакцию

Добрый день. Подскажите пожалуйста, что делать, если обманул интернет – магазин с приобретенным товаром?

Для начала можно написать претензию в адрес продавца. Обычно на сайте указаны контактные данные для связи (номер телефона, адрес электронной почты). Если есть юридический адрес на сайте, то можно направить претензию обычной почтой. В претензии необходимо подробно описать суть нарушения и свои требования (заменить или сделать возврат товара, вернуть деньги). Если действия продавца представляют собой мошенничество (вам не доставили товар, который уже оплачен), то можно подавать заявление в полицию. Важно изначально обезопасить себя, выбрав надежного продавца или проверенный сайт. Помните, что согласно пункту 1 статьи 10 закона "О защите прав потребителей", потребитель имеет право на получение полной, достоверной и своевременной информации о товаре (работе, услуге), а также о продавце. В свою очередь продавец, согласно статье 29 закона "О защите прав потребителей",

обязан передать потребителю товар (выполнить работу, оказать услугу), соответствующий установленным требованиям. Должник, не исполнивший или ненадлежащим образом исполнивший обязательство несет имущественную ответственность, если не докажет, что надлежащее исполнение оказалось невозможным вследствие чрезвычайных и не предотвратимых при данных условиях обстоятельствах (стихийные явления, военные действия и прочее). Согласно статье 190 КОАП, обмеривание, обвешивание, обсчет, введение в заблуждение относительно потребительских свойств или качества товара (работы, услуги) или иной обман потребителей индивидуальными предпринимателями или организациями, осуществляющими торговую деятельность и оказание услуг, – влекут штраф.

**С уважением,
редакция газеты**

